

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı

21 Ekim 2022 Cuma

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Cevdet Yılmaz'ın, Komisyon adına maden şehitlerine Allah'tan rahmet, yaralılara şifalar dilediğine, Meclisin bütçe yapma görevine, cumhuriyetimizin 100'üncü yılının bütçesi olan 2023 yılı bütçe görüşmelerinin hayırlı olmasını dilediğine, Covid-19 riskleri devam ettiğiinden bütçe görüşmelerinde Tören Salonu'nu kullanacaklarına ve 2023 yılı bütçe görüşme takvimine ilişkin açıklaması

III.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1.- (1/286) ve (1/285) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyonunda görüşülme usulü ile Komisyonun çalışma usulü hakkında görüşmeler

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Trabzon Milletvekili Salih Cora'nın, İzmir Milletvekili Kamil Okyay Sındır'ın usul hakkında görüşmeler üzerine yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

2.- Ankara Milletvekili Bülent Kuşoğlu'nun, Komisyon Başkanı Cevdet Yılmaz'ın usul hakkında yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

3.- Diyarbakır Milletvekili Garo Paylan'ın, Komisyon Başkanı Cevdet Yılmaz'ın usul hakkında yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

V.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/286) ve 2021 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/285) ile Sayıştay tezkereleri

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

3'üncü Toplantı

21 Ekim 2022 Cuma

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 15.06'da açıldı.

Komisyon Başkanı Cevdet Yılmaz, Komisyon adına maden şehitlerine Allah'tan rahmet, yaralılara şifalar dilediğine, Meclisin bütçe yapma görevine, cumhuriyetimizin 100'üncü yılının bütçesi olan 2023 yılı bütçe görüşmelerinin hayırlı olmasını dilediğine, Covid-19 riskleri devam ettiği için bütçe görüşmelerinde Tören Salonu'nu kullanacaklarına ve 2023 yılı bütçe görüşme takvimine ilişkin açıklama yaptı.

(1/286) ile (1/285) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyonunda görüşülme usulü ile Komisyonun çalışma usulü hakkında görüşmeler yapıldı.

Trabzon Milletvekili Salih Cora, İzmir Milletvekili Kamil Okyay Sındır'ın usul hakkında görüşmeler üzerine yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine,

Ankara Milletvekili Bülent Kuşoğlu, Komisyon Başkanı Cevdet Yılmaz'ın usul hakkında yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine,

Diyabakır Milletvekili Garo Paylan, Komisyon Başkanı Cevdet Yılmaz'ın usul hakkında yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay tarafından, 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/286) ve 2021 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/285) hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 26 Ekim 2022 Çarşamba günü saat 10.00'da toplanmak üzere saat 17.38'de toplantıya son verildi.

21 Ekim 2022 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.06

BAŞKAN: Cevdet YILMAZ (Bingöl)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Abdullah Nejat KOÇER (Gaziantep)

KÂTİP: Şirin ÜNAL (İstanbul)

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Sayın Cumhurbaşkan Yardımcımız, Sayın Bakan Yardımcımız ve Sayın Strateji ve Bütçe Başkanımız, kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok kıymetli bürokratları, yazılı ve görsel basınının çok değerli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 3'üncü Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Cevdet Yılmaz'ın, Komisyon adına maden şehitlerine Allah'tan rahmet, yaralı-lara şifalar dilediğine, Meclisin bütçe yapma görevine, cumhuriyetimizin 100'üncü yılının bütçesi olan 2023 yılı bütçe görüşmelerinin hayırlı olmasını dilediğine, Covid-19 riskleri devam ettiğinden bütçe görüşmelerinde Tören Salonu'nu kullanacaklarına ve 2023 yılı bütçe görüşme takvimine ilişkin açıklaması

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Gündemimizde (1/286) esas numaralı 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile (1/285) esas numaralı 2021 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin Cumhurbaşkan Yardımcımız tarafından Komisyonumuza sunuşu bulunmaktadır.

Sayın milletvekilleri, sunuşa ve usule ilişkin söz taleplerine geçmeden önce, ben, birkaç hususu ifade etmek istiyorum. Öncelikle tekrar bütün komisyonumuz adına maden şehitlerimize Allah'tan rahmet diliyorum, yaralı-lara şifalar diliyorum. Cenab-ı Allah bir daha böyle acılar yaşatmasın diyorum. Kurumlarımızın da devletimizin de her türlü tedbiri alacağına olan inancımızı ifade etmek istiyorum.

Sayın üyelerimiz, bugün çok temel bir görev için bir aradayız. Meclislerin kuruluş amaçlarından bir tanesi bütçe yapmaktır, bütçe hakkıdır. Yasa yapma ve idareyi halk adına denetleme işlevlerinin yanı sıra, meclislerin çok temel bir görevi; bütçeyi tartışmak, müzakere etmek ve onaylamaktır. Bu açıdan, çok önemli bir toplantının başlangıcında olduğumuzu ifade etmek isterim. Yeni hükümet sistemimizle birlikte bütçeyle ilgili daha özel bir durum da söz konusu. Biliyorsunuz, yeni sistemde bütün kanunları milletvekilleri teklif etmek durumunda. Bunun bir tane istisnası var; o da bütçe. Bütçeyi Hükümetimiz hazırlayıp kanun teklifi şeklinde Meclisimize gönderiyor. Bu açıdan da özel bir durum olduğunu ifade etmek isterim. Bütçeler ekonomik ve sosyal politikaların genel çerçevesini şekillendirdikleri kadar, demokrasi kültürümüzün gelişmesi açısından da son derece önemli dokümanlardır, çalışmalardır. Bu yıl da demokratik bir ortamda Meclisimizin bütçeyi bütün boyutlarıyla müzakere edeceğine inanıyorum.

Değerli arkadaşlar, bugünkü bütçeye ilişkin bir diğer husus: Bu bütçe, -biliyorsunuz, 2023 yılı bütçesini, cumhuriyetimizin 100'üncü yılının bütçesini bu sene yapmış olacağız- 2'nci bir yüzyıla giriş niteliğinde olacak bir bütçemizdir. Bu yüzyıl boyunca bütçelerimize, kalkınmamıza, demokrasimize katkıda bulunan herkesi de bu vesileyle şükranla anıyorum. Bundan sonra, 2'nci yüzyılda da nice bütçeler diliyorum. Kalkınmamızda, demokratikleşmemizde, daha ileri seviyelere ulaşmamızda bütçelerimizin katkıda bulunmaya devam etmesini temenni ediyorum.

Malumlarınız olduğu üzere, bütçe müzakereleri, Plan ve Bütçe Komisyonumuzda yaklaşık bir aylık bir sürede oldukça yoğun bir tempoda ve ardi ardına devam toplantilarla gerçekteşmektedir. Bu sene yapacağımız görüşmelerde, merkezî yönetim kapsamında 225 kamu idaresine ait bütçeyi, 224 kuruma ait kesin hesabı, 4'ü genel denetim raporu olmak üzere toplam 201 Sayıştay raporunu ele alacağız; bütçenin yanı sıra 2021 yılı kesin hesabını da müzakere etmiş olacağız.

Yapacağımız görüşmelerle ilgili olarak öncelikle şunu ifade etmek isterim ki bugünkü birleşim hariç olmak üzere bütçe görüşmeleri için mevcut Komisyon salonumuza göre daha geniş ve ferah olan Tören Salonu'nu kullanacağız. Bu süreçte salonu bizlere tahsis eden ve tefriş ettiren Sayın Meclis Başkanımız Mustafa şentop Beyefendi'ye ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İdari Teşkilatına Komisyonumuz adına teşekkürlerimi sunuyorum.

Sizlerin de malumu olduğu üzere, her ne kadar etkisi azalmış olsa da Covid-19 riskleri devam etmektedir. Bu çerçevede görüşmeleri yapacağımız salona Komisyon görüşmelerimizde olduğu gibi milletvekillerimiz ve bizlere ismi belirtilen bürokratları alacağız. Bu kapsamda Tören Salonu'na girişe özel turnike ve giriş kartları ayarlanmış durumda. Yine yan tarafta bulunan küçük salona görüşmelerin bürokratlar tarafından canlı olarak takibi amacıyla bir sistem kuruldu; bürokratlarımız görüşmeleri oradan izleyebilecekler.

Değerli arkadaşlar, kamu idareleri tarafından sunulan dokümanların bir kısmını ve Sayıştay raporlarını dijital ortamda sizlere dağıttık, bu bakımdan bu dokümanlara katkıda bulunan ve zamanında Komisyonumuza ileten Hükümet yetkililerimize, bürokratlarımıza da teşekkür ediyoruz. Gündemdeki bütçesi görüşülecek kamu idarelerinin bütçe dokümanlarını da sizlere yine dijital ortamda en az üç gün önceden dağıtmaya devam edeceğiz.

Bu hususların ardından kısaca görüşme takvimine de değinmek istiyorum: 2023 yılı bütçe görüşmeleri bugün Bütçe Kanunu Teklifi ve Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay tarafından Komisyona sunumuyla başlıyor. Bütçe sunumundan sonra verilecek beş günlük aranın ardından 26 Ekim Çarşamba günü Bütçe Kanunu Teklifi ve Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin geneli ile Sayıştay raporları üzerindeki görüşmeler gerçekteştirilecektir. Ardından 27 Ekim Perşembe günü Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kamu Denetçiliği Kurumu ve Sayıştayın bütçesi görüşülecek ve yine üç günlük bir ara verip 31 Ekim Pazartesi gününden itibaren takvimde yer alan kurumlarımızın bütçe ve kesin hesaplarını müzakere edeceğiz. Takvimde her günde bir bakanlık ve ilgili kurumları olacak şekilde planlanan programa göre görüşmeleri 25 Kasım 2022 Cuma günü veya -bir ihtimal- cumartesi günü tamamlamay planlıyoruz.

Ben, şimdiden, cumhuriyetimizin 100'üncü yılının bütçesi olma özelliğine sahip olan 2023 yılı bütçe görüşmelerinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olmasını ve hepimiz için sağlık içinde geçmesini temenni ediyor, sizlere verimli bir Komisyon süreci diliyorum.

şimdi, usul hakkında söz talepleri vardır. Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza sunumu için söz vermeden önce usul konusundaki söz taleplerini karşılayacağım.

Sayın Bülent Kuşoğlu, usul hakkında buyurun lütfen.

III.- USUL HAKKINDA GÖRÜşMELER

1.- (1/286) ve (1/285) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyonda görüşülme usulü ile Komisyonun çalışma usulü hakkında görüşmeler

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, değerli bürokratlar, değerli basın mensupları; hepimizi saygıyla selamlıyorum.

27'nci Dönemin sonuna geldik, son bütçesini yapıyoruz; bu -biraz önce Sayın Başkanın söylediği gibi- 100'üncü yılın bütçesi olacak, bize kısmet oldu, hayırlı uğurlu olmasını diliyorum Allah'tan.

Sayın Başkanım, bazı konularda usulle ilgili özellikle grubum adına belirtmek istediğim ve sizden özellikle rica ettiğim bazı konular var. Biliyorsunuz, 1 Ekimde Meclis açıldı, açılır açılmaz o hafta bir torba kanun geldi 52 maddelik, görüştük, muhalefet şerhini verdik; şimdi o Genel Kurulda görüşülürken biz de burada bütçeyle uğraşmış olacağız. Bütçenin görüşüldüğü dönemde bir başka kanunun görüşmelerinin yapılması doğru değildir, geleneğimizde böyle bir durum var ama bu geleneğe maalesef son yıllarda uyulmuyor, bu sene de uyulmadı. Hatta bir de ilaveten bugün yeni bir torba kanun daha geldi, onu da pazartesi günü görüşeceğiz. Bütçenin sunulması ile bütçe görüşmelerinin başlaması arasında altı günlük bir süre vardır, gelenek olarak böyledir. O altı günlük süre içerisinde Plan ve Bütçe Komisyonu üyesi milletvekilleri ve diğer milletvekilleri bütçeyle ilgili hazırlıklarını yaparlar, bütçe görüşmelerine öyle geçilir ama son yıllarda -dediğim gibi- bu hususlara uyulmuyor, maalesef bu sene de uyulmadı, araya ikinci bir torba kanun daha sokulmuş oldu ve bütçe görüşmeleri, 100'üncü yılın bütçe görüşmeleri, en azından, yeterli hazırlıklar yapılamadan başlayacak. Bu güzel bir hadise değil Sayın Başkanım. Bu konularda daha titiz, dikkatli olunabilirdi; bu bir.

İkincisi, yine geçmiş yıllarda olduğu gibi aksayan konulardan biri de -geçen gün maalesef çok da kötü bir örneğine şahit olduk- bazı kurumların Plan ve Bütçe Komisyonuna brifing vermesi. Biliyorsunuz, 9 ya da 10 kurum var düzenli olarak Plan ve Bütçe Komisyonuna, dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisine bilgilendirme yapması gereken; bunlar yapılmıyor. Varlık Fonu şimdiye kadar aksamadı ama bu sene brifingi yapılması gereken kurumlardan biri. Onun haricinde, bu sene 2 kere yapılması gereken Merkez Bankası brifingi hâlâ yapılmadı. Sosyal Güvenlik Kurumu hâlâ brifing vermedi kanunda böyle bir düzenleme olduğu hâlde, bu dönem getirildiği hâlde. Sayıştay için özel olarak istedik, talep ettik; yine yapılmadı. Diğer kurumları da biliyorsunuz. Bunların yapılmaması son yıllarda Türkiye Büyük Millet Meclisinin itibarının, öneminin azalmasını net olarak gösteren bir hadisedir maalesef; bu konuda üzüntümü bildirmek isterim.

Sayın Başkanım, diğer taraftan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin dolayısıyla milletin itibarı -biraz önce söylediğim gibi- son yıllarda çok fazla dikkate alınmıyor maalesef. Bu Gazi Mecliste, adında "Büyük" olan "Türkiye" olan bu Mecliste maalesef milletin seçtiği vekillerle ilgili olarak bir itibar söz konusudur; buna dikkat edilmiyor. En son, Merkez Bankasının torba kanun görüşmelerinde bilgi vermeyi reddetmesiyle bu durumu yaşadık. 1211 sayılı Kanun'u gerekçe göstererek bilgi veremeyeceklerini söylediler. Hâlbuki Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, sizin de çok iyi bildiğiniz gibi, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu'na göre Merkez Bankası, tam tersine, Plan ve Bütçe Komisyonuna yılda 2 kere brifing vermek, bilgi vermekle yükümlü olan bir kurum. O kanunu gerekçe göstererek bilgi vermekten kaçındılar. Bu tabii gerçekten bir skandaldı, gerçekten çok üzüldük; bunların tekrerr etmemesi lazım.

Sayın Başkanım -biz sözcüler olarak daha önceden görüştük, konuştuk- bu bütçe görüşmeleri sırasında hiç olmazsa Bakanların Komisyona, milletvekillerine daha net bilgi vermelerinin sağlanması için özellikle son yarım saatin sadece sorularımızı cevaplamaya ayrılması lazım ve buna sizin çok itina göstermeniz lazım. Geçmiş yıllarda hep kaçtılar Sayın Bakanlar ya da kurum temsilcileri cevap vermektten, o süreyi siyaset yaparak geçirdiler ama bu dönem, hiç olmazsa, bu 100'üncü yılın son bütçesinde daha dikkatli olunması, sizin de bu konuya itina göstermeniz gerekir diye düşünüyorum.

Onun haricinde de, bütçe görüşmelerinin zaten sesli olarak kayıt altına alınması söz konusu; bu yapılıyor, sesli olarak kayıt altına alınıyor, tutanak düzenleniyor. Ayrıca görüntülü olarak da bu işlem yapılırsa... Zaten görüntü alınıyor, ekrana da yansıtılıyor aşağıda. Ancak bu görüntüler bize verilmediği için sürekli olarak birileri tarafından “Konuşmaların çekimi yapılıyor.” gerekçesiyle ortalıkta dolaşılıyor, bir kalabalık oluşuyor. Bunun olmaması için kayda alınmasını da öneriyorum.

Çok teşekkür ederim.

Bütçemizin hayırlı uğurlu olmasını tekrar diliyorum.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Çok teşekkür ediyorum.

Bu usule ilişkin hususları topluca cevaplayacağım.

Sayın Garo Payran.

Usule ilişkin buyurun.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, değerli bürokratlar, basının değerli emekçileri ve bu salonda bize hizmet eden emekçi kardeşlerim; hepinizi Halkların Demokratik Partisi adına saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan, bütçe hakkı milletin hakkıdır ve bütçe hakkını millet adına milletin vekilleri kullanır. Bütçe hakkı, meclislerin varoluş sebeplerinin en önemlilerinden biridir Sayın Başkan, biliyorsunuz. Neden? Çünkü geçmişte krallar, padişahlar keyiflerince vergi salarlarmış, yoksullara ağır vergiler salarlarmış; daha sonra bu salınan ağır vergileri de keyiflerince harcarlarmış, saraylar yaparlarmış, yandaşlarına harcarlarmış, savaşlar çıkarırlarmış. Bu durum değişsin yani bu adaletsizlik değişsin diye bütçe hakkı millet adına milletin vekillerine verilmiş. Neden? Çünkü milletin vekilleri saraylarda oturanlar kadar millettten kopuk değiller yani onlar daha milletin içinde, çiftçinin, işçinin, yoksulun derdinden daha iyi anlarlar diye bu bütçe hakkı milletin vekillerine verilmiş Sayın Başkan.

Şimdi, biz bu bütçe hakkımızı en etkin şekilde kullanmak istiyoruz. Ama şunu söyleyeyim: Bakın, geçtiğimiz yıl da Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı orada oturuyordu. Geldi buraya, şöyle bütçe yapacağız, şöyle edeceğiz, uçuracağız Türkiye’yi, her şey dört dörtlük olacak dedi; 2022 yılı için doları 9 lira 20 kuruş olarak varsaydı ama biz daha bütçeyi görüşürken dolar kuru patladı, bütçe çöktü yani geçtiğimiz yıl “Maşallah.” dediğiniz bütçe kırk gün yaşamadı Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı.

Şimdi, biz, bu yıl diyoruz ki... Bakın, geçtiğimiz yıl dedik ki: “Bu bütçeyi bu milletin Meclisinin maalesef değiştirme yetkisi yok, etkisi yok.” Niye? Çünkü biz en etkili konuşmaları bile yapsak oradaki çoğunluk el kaldırıp el indirip bir virgölünü bile değiştirmede geçtiğimiz yıl. Hata yaptık ve öyle geçti. Bu yıl aynı hatayı yapmayalım diyoruz. Ben, yine, aynı gücün olmadığını düşünüyorum Mecliste bu bütçeyi değiştirmek için, bu tercihleri adaletsiz olan bütçenin tercihlerini değiştirmek için. Bu açıdan bu bütçeyi milletin hakemliğine sunalım diyorum Sayın Başkan yani bütün demokratik ülke parlamentolarında olduğu gibi, Amerikan Parlamentosunda, Avrupa parlamentolarının tamamında neredeyse komisyon aşamasında bütçe canlı yayında milletin hakemliğine sunulur yani kim saraylardan yana, kim emekçiden yana, kim kadınlardan yana, kim erkeklerden yana bunu millet görsün diye milletin hakemliğine sunulur. Bundan da korkacak bir şey yok Sayın Başkan, 2022 yılı dünyasındayız ve Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı burada teknoloji, inovasyon, yeni çağa Türkiye’yi uçuracağız diyor. Teknoloji ve inovasyonsa yani... Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, bu çağda bizim böyle “tripod” kurup buradan millete ulaşmaya çalışmamız gerçekten çok ilkel bir görüntüyü oluşturuyor.

Bu açıdan “Gelin, bu bütçeyi milletin hakemliğine sunalım; kim neyi destekliyor milletimiz görsün.” diyoruz değerli arkadaşlar. Açıkça söyleyeyim, size şu açıdan çağrı yapıyorum Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı, AK PARTİ’li ve MHP’li arkadaşlar: Yedi ay sonra bu tarafta oturacaksınız, gelin bu teamülü bugün oluşturun ki yarın öbür gün o koltuklara oturacak arkadaşlara da bak, biz böyle yaptık, siz de canlı yayın yapın diyebilin. Aksi takdirde, böyle gelmiş böyle gider deniyor ve yarın bu koltukta oturduğunuzda, altı ay sonra siz bunları talep edeceksiniz, gelin giderayak buna “Evet.” deyin diyorum Sayın Başkan.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Siz de olmayacak mısınız?

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Hayır, biz destekleyeceğiz ama biz oluruz, olmayız Allah bilir. Gelin bu teamülü bugün oluşturalım diyoruz Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı, sayın milletvekili arkadaşlarım, Sayın Başkan; hepimize çağrıdır bu anlamda.

Diğer bir mesele Sayın Başkan, biliyorsunuz, geçen yıl bütün bakanlarımız geldi -Cumhurbaşkanı Yardımcımız dâhil- burada, hepsine biz yüzlerce soru sorduk. Bakanlar bu soruların -toplamda binlerce soru tabii ki- yalnızca netameli olmayan birkaç yüz tanesine cevap vermiştir yani onda 1’ine, yirmidel’ine cevap vermiştir; o da netameli olmayanlar ama netameli gördüğü sorulara cevap vermiyor. Siz ne yapıyorsunuz oradan? “Sayın Bakanlar, yazılı cevap da verebilirsiniz.” diyorsunuz. Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı, size de soruyorum; Sayın Başkan, size de soruyorum: Geçtiğimiz yıl bizim sorduğumuz binlerce sorudan kaçına yazılı cevap verildi, kaçına burada sözlü cevap verildi, kaçına cevap verilmedi? Benim sorularımın onda 1’ine bile cevap verilmedi. “Yazılı cevap vereceğiz.” dediniz, bir yıl geçti üzerinden hâlâ yazılı cevap gelmedi. Bu, Meclise büyük bir saygısızlıktır. Bu açıdan size önerim Sayın Başkan, bir ekip kurun, bütün tutanaklardaki sorularımızı çıkarsın, bakanlara tevdi etsin. Nasılsa sorularımıza büyük oranda cevap vermeyeceklerini... Umarım beni yanıltırlar. Bu cevapları almadan Genel Kurul aşamasına geçmemeyi öneriyorum Sayın Başkan çünkü keyiflerince cevap veriyorlar, keyifleri gelmediği zaman cevap vermiyorlar, aynı, şu anda soru önergelerimize olduğu gibi; bu sizden talebidir.

Diğer bir talebim Sayın Başkan: Kameralar buraya gelmiş, bunu talep ettik sizden ama şimdi biliyoruz ki bu kameralar Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısını çekecek, daha sonra, bütçe görüşmelerinde sunumlar bitince onlara “Haydi, dışarı çıkın.” diyeceksiniz. Ben bunun da yanlış olduğunu düşünüyorum Sayın Başkan. Burada en azından ajansların kalmasını sağlayacak bir sistem uygulayabilirsiniz. Yani ajanslar kalsın, görüntüleri alsınlar çünkü Genel Kurul aşamasında bu anlamda bir imkân var, Komisyon anlamında da -tabii bu kadar kameranın olması mümkün değil ama- en azından ajanslar boyutuyla bu çekimleri yapmaya devam edebilirler.

Sayın Başkan, söyleyeceklerimin en önemlisini şimdi söylüyorum bence. Geçtiğimiz gün burada torba yasayı gördük, torba yasa sırasında neyi gördük? Kur garantili mevduat sisteminin bir yıl daha uzatılmasını gördük. Bir yıl daha uzatacağız dedik ama... Komisyon da maalesef “Evet.” dedi, biz protesto için terk ettik Komisyonu. Orada, hazine boyutuyla, sağ olsun, Hazine Bakanlığı dedi ki “Kardeşim, bunun maliyeti bugüne kadar 85 milyar liradır.” Teşekkür ediyorum kendilerine, öyle de olması lazım. Teşekkür etmeye de gerek yok ki, olması gerekeni yaptılar, şeffaflık her zaman kazandırır ama Merkez Bankası ayağı var bu işin -ki orada daha büyük bir maliyet olduğunu düşünüyoruz- 120 milyar, 150 milyar liralık bir maliyet olduğunu düşünüyoruz. Merkez Bankası Başkanı burada yoktu, Yardımcısı da yoktu ama İstanbul’dan bir uçak kaldırıldı, uçakla üçüncü düzey bir memur arkadaşımız geldi “Efendim, ben bunu açıklayamam.” dedi yani kur garantili mevduatın maliyetini açıklayamam. Niye? “Biz anonim şirketiz.” dedi, Sayın Cumhurbaşkan Yardımcısı. Allah Allah... Bu anonim şirketin sahibi kim? Millet, hazine; sahibi hazine. Düşünebiliyor musunuz? Bir anonim şirket, diyor ki: “Ben

bunun maliyetini açıklayamam.” Buna karşı siz ne yaptınız Sayın Başkan? Siz maalesef dediniz ki: “Açıklamazlarsa açıklamazlar.” Bakın, şunu söyleyeceğim arkadaşlar: Bu bütçenin bir varsayımı var, bu bütçenin varsayımı ne biliyor musunuz? Faize 565 milyar TL gideceğini varsayıyor bu bütçe, faiz giderinin 565 milyar lira olacağını varsayıyor. Ama bu bütçenin altında bir saatli bomba var, o saatli bomba nedir? Kur garantili mevduat. Kur garantili mevduatın maliyetini biz bilmiyoruz Sayın Başkan.

İBRAHİM AYDEMİR (Erzurum) – Başkanım, bu konuştuklarının usulle ilgisi yok, böyle bir şey yok!

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Usule ilişkin boyutunu ifade ederseniz sevinirim.

Buyurun.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Biz bunun maliyetini bilmiyoruz, bu maliyeti bilmeden de bu bütçeyi tartışamayız çünkü kur 25 lira olursa ilave 500 milyar lira maliyet gelecek, 30 lira olursa 1 trilyon lira ilave maliyet gelecek ve bu bütçe de geçtiğimiz yıl olduğu gibi çökecek. O açıdan, Sayın Cumhurbaşkanını Yardımcısından veya sizden, açıkça söyleyeyim... Tabii “Merkez Bankası bağımsız.” diyeceksiniz, ayrı ama ne kadar bağımsız? Sayın Cumhurbaşkanı faizi indirtebiliyor, bunu da açıklatsın. Bağımsız olmadığını biliyoruz; çağırın, bu sunum yapılırken bu rakamı da biz öğrenmeliyiz ki bu bütçe varsayımını anlayalım Sayın Başkan, bu konuda sizden özel istirhamım var.

Son olarak talebim de şu: Biliyorsunuz, biz 2023 yılı bütçesini ve 2021 yılı kesin hesabını görüşüyoruz Sayın Başkan. Biliyorsunuz ki her yıl gelecek yılın bütçesini daha çok görüşüyoruz ama kesin hesabı neredeyse hiç görüşmüyoruz yani bizim görevimiz 2021’in ibrasını da sağlamak ama bu konuda gerekli süremiz olmadığı için bu konudaki müzakereleri yapamıyoruz. Talebim, 2021 yılı kesin hesabını görüşmek üzere bir alt komisyon kurmanız Sayın Başkan. Gelin, bir alt komisyon kuralım, orada bunları görüşelim.

Bir önerim de şu: Son günde Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı geliyor ya, orada kesin hesabı da görüşüyoruz bütçenin son günü, o gündeki kesin hesap görüşmelerini de bir gün daha ertelemeniz, alt komisyon kurmanız ve kesin hesap yani maddeler bölümünü bir gün daha ileriye almanız çünkü o mesele de -biliyorsunuz- son gün olduğu için yorgunlukla pek etkin bir şekilde görüşülemiyor.

Bu taleplerimi karşılamanızı rica ediyorum ve gelin, bu adaletsiz bütçeyi milletin hakemliğine sunalım ki daha adaletli hâle getirelim.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Durmuş Yılmaz, usul hakkında...

Buyurun.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum ve 2023 yılı bütçesinin milletimize hayırlı olmasını diliyorum.

Efendim, benim bir temennim var yani usul hakkında söyleyeceğim sözden ziyade, sizden istediğim, sizi muhatabı olarak kabul ettiğim bir temennim var. Bugüne kadar yapılan bütçe görüşmelerinde sabah geliyor ilgili bakan, bir sunum yapıyor, arkasından, biz muhalefet olarak görüşlerimizi, eleştirilerimizi, tenkitlerimizi, önerilerimizi ortaya koyuyoruz, bazen on iki saat, on üç saat tartışıyoruz, günün sonunda söz tekrar bakana döndüğünde bakan, on iki ay boyunca yapılan icraatın içinden programına tekrar dönüyor ve bizim sorduğumuz soruların üzerinden bir icraatın içinden programı yapıyor. Bizim sizden istediğimiz şu: Lütfen, buna izin vermeyin, biz on iki ay icraatın içinden programını dinliyoruz. Bizim sorduğumuz sorulara açık, net cevap versinler, bilmedikleri sorulara da bilmiyoruz desinler. Lütfen “Yazılı olarak da cevap verebilirsiniz.” demeyin, buna yol açmayın, buna izin vermeyin. Eğer böyle,

son tahlilde sadece yazılı olarak cevap verilebilecek bir konu varsa ancak buna izin verin; bu, bir istisnadır ama temel olan, sorulan sorulara burada cevap verilmesidir çünkü biz millet adına burada bütçe hakkını savunuyoruz ve bizim görevimiz eleştiri getirmek, tenkit getirmek, toplumun hakkını savunmak. Biz icraatın içinden programı dinlemek istemiyoruz.

Merkez Bankası konusunda olduğu gibi... Sizin Komisyon Başkanı olarak yapmanız gereken şeydi: “Ben hesap veremem, ben cevap veremem.” diyen kamu görevlisine -ki o da masumdur, o da birilerini temsil ediyor burada- demeniz gereken cevap şeydi: Burada bırakıyorum, ben Merkez Bankası yönetimiyle temasa geçiyorum, bunun cevabını aldıktan sonra bu maddeyi görüştüreceğim. Maalesef bunu söylemediniz. Bunun Merkez Bankasına da faydası yok, ülkeye de faydası yok, millete de faydası yok. Bugünden sonra, bir ay boyunca yapacağımız bu görüşmelerde de eğer böyle bir durumla karşılaşarsak lütfen görüşmelere ara verin, ilgiliyi buraya çağırın, getirin ve cevabını alalım ve biz ona göre eleştirimizi, tenkidimizi yapalım. Bu siyasi bir iktidar, bunun siyasi tercihleri var, elbette bizim sevdiğimiz şekilde icraat yapması da mümkün değil, doğru da değil, arkasında milletten yetki almış bir iktidar var, onun siyasi tercihleri var fakat ona göre de ne yaptığımız bize açık ve net olarak söylemeli. Buna izin vermeyin, tekrar ediyorum “Yazılı cevap verebilirsiniz.” demeyin; bir. İkincisi cevap veremem diyeni cevap vermeye zorlayın, ara verin ve ilgili gelsin burada niçin cevap veremediğini açıklasın.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ - Teşekkür ederim.

Sayın Cemal Öztürk, usul hakkında, buyurunuz.

CEMAL ÖZTÜRK (Giresun) - Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, Bakan Yardımcım, Strateji ve Bütçe Başkanım, değerli kamu çalışanları, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Usulle ilgili değerli arkadaşlarımızın söz alması üzerine ben de söz alma ihtiyacı duydum. Bildiğiniz gibi “Bütçe hakkı, Türkiye Büyük Millet Meclisindedir.” doğru bir ifade; bu, yıllardan beri, her bütçede söylenen bir söz ancak kabul etmek gerekir ki bütçeyi hazırlama ve uygulama hakkı da yürütmenindir, hükûmetindir. Elimde Anayasa var, Anayasa’mızın 161’inci maddesinde -“Bütçe ve Kesinhesap” başlığıyla- bütçeler nasıl hazırlanacak ve Komisyona, Büyük Millet Meclisine nasıl sunulacak hepsi açık, seçik bellidir. Dolayısıyla değerli arkadaşlarımızın söz alması ve usulün dışına çıkması biraz dikkat çekmiştir, belki geçen haftaki torba kanunun görüşülmesi sırasındaki eksiklikler nedeniyle ama bugün 27’nci Dönemin son bütçesini hatta biraz önce Sayın Başkanımızın da ifade ettiği gibi, cumhuriyetimizin 100’üncü yılının bütçesinin görüşmelerine başlıyoruz. Usul bellidir, yıllardan beri, beş yıldır Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminde de uyguladığımız usuller neyse bundan sonra da o uygulanacaktır. Bugün, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, bu 2023 yılı bütçe sunuş konuşmasını ve Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ile 2021 Kesin Hesap Kanunu Teklifi’ni Komisyonumuza, dolayısıyla Millet Meclisimize ve milletimize sunacaktır. Prosedür belli, usul üzerinde söylenecek fazla bir şey yok.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Öyle gelmiş, öyle gider.

CEMAL ÖZTÜRK (Giresun) – Hayır, usule uymak zorundayız. Siz usul üzerine söz almayı usul hâline getirdiniz.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Değiştirmiyorsunuz.

CEMAL ÖZTÜRK (Giresun) – Yani eskilerin deyimiyle “Vusul süzlüğümüz usul süzlüğümüzdür.” diye bir söz var ama burada usule aykırı bir şey yok.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Canlı yayın yapmıyorsunuz, canlı yayın.

CEMAL ÖZTÜRK (Giresun) – Her şey Anayasa’da belli İç Tüzük’te belli, dolayısıyla usule aykırı bir şey olmadığını...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Halka canlı yayın yapılısın diyoruz.

CEMAL ÖZTÜRK (Giresun) – ...ifade ederek Komisyonumuzu ve katılımcıları saygıyla selamlıyorum, bütçemizin hayırlı uğurlu, bereketli olmasını diliyorum.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Seneye burada olmayacaksınız, göreceksiniz.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Rıdvan Turan, usul hakkında buyurun.

RİDVAN TURAN (Mersin) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Bütün hazırunu saygıyla selamlıyorum.

Benim bir kanım vardı öteden beri, son kırk yılda parlamenter sistemin iyice hayale döndüğüne ilişkin bir gözlemim var. Dünyada pek çok yerde bunun örnekleri var ama ne yazık ki bizim şu anda yaşadığımız pratik de bundan çok uzak bir pratik değil gibi duruyor. İki temeli var bu söylediğim şeylerin, çok uzatmadan bunlara değineceğim. Bir tanesi, artık bırakın parlamenter demokrasiyi doğrudan demokrasinin teknik koşulları dünyada uygun hâle gelmiş durumda. Yani belli bir tarihsel süreçte, büyük olasılıkla halkın kendi geleceğine karar verebileceği çok doğrudan yöntemler şekillenecek; en azından enformasyon teknolojisi, bilgi iletişim teknolojisindeki ilerlemeler buna teknik olarak imkân veriyor ama siyasi olarak imkân vermiyor. Siyasi olarak başka bir dönem yaşıyoruz, başka bir durum yaşıyoruz ve elindeki ayrıcalığı kaybetmek istemeyen elitlerle dolu dünya siyaseten. Şimdi şunu anlamak gerçekten çok güç, bu kadar imkân varken ve AKP her fırsatta bu yirmi yıllık zaman dilimi içerisinde memleketi ne kadar ileriye götürdüğüne ilişkin bir fikir serdederken yani bu görüşmelerin halkın doğrudan denetimine kapalı olarak yapılıyor olması zaten aslında Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle bir ayağından kurşunlanmış olan, bir kanadı kopartılmış olan Türkiye’deki sıkıntılı demokratik sistemin böylece bir ayağının daha hasarlandığını görüyoruz. Bütçe Kanunu’nun sistem açısından çok yapısal bir kanun olduğunu ve belki de 1215’ten bu zamana kadar en azından çok temel niteliğe sahip olduğunu, halkın kendi geleceğinde söz sahibi olması açısından tafafisi mümkün olmayan bir kanun olduğunu hepimiz biliyoruz. Hâl böyleyken yani yalnızca ajansların, gazetecilerin buradan derleyebildiği haberlerle halkı aydınlatmayı bir kenara bırakıp -ki o da biraz ideolojik karakterli kuşkusuz- bunu bir kenara bırakıp yani buna bu Parlamentonun altyapısı var, halkın aynı, oturumları, Meclis Genel Kurulu oturumlarını izlediği gibi bunu izleyebilmesinin koşullarını oluşturmak gerekir. Bu kimseye bir şey kaybettirmez olsa olsa Türkiye’deki demokrasi kalitesini bir adım daha artırır.

İkinci ifade etmek istediğim şey şu: Bunu çok tekrarladığımızı düşünebilirsiniz ama buradan ileriye sürekli tekrarlayacağız. Geçen gün Merkez Bankasının yapmış olduğu hadsizlik bizim açımızdan not edilmiş bir hadsizliktir. Yani Merkez Bankasının para basma yetkisi de dâhil olmak üzere yetkilerinin bu Parlamento tarafından kanunlaştırıldığı bir yerde Merkez Bankası Kanunu’na dayanarak halkın iradesinin yok sayılması anlaşılır değildir. Hadi onu yok saydık, şimdi biz bütçe konuşacağız ve bu biliyoruz ki kur korumalı mevduatla 85 milyar hazineden, affedilen 10-10,2 milyar dolayındaki miktar dâhil edildiğinde 95 milyardan fazla bir şey kamunun cebinden akmış gitmiş. Merkez Bankasını bilmiyoruz kardeşim. Şimdi bütçe yapmanın önünde bundan daha büyük bir engel olabilir mi? Yani bu Parlamentodaki milletvekilleri, halkın temsilcisi olduğunu düşündüğümüz, varsaydığımız insanlar bunlara değinmeden, kur korumalı mevduatın bugünden yıl sonuna kadar bu memleketin ekonomisine yaratmış olacağı olumsuzluğa ilişkin bir cümle kurmadan bir bütçe yapmak mümkün olabilir mi?

Bunlar şekil şartı falan değil, gerçi şekil şartı olsa da izah edilmesi gereken şeyler, bizim irademize sunulması gereken şeyler ama yani sıradan mevzular değil bunlar. Bunları konuşmadan yapılacak bir değerlendirmenin, bir bütçe çalışmasının bir ayağının daha eksik olacağını ifade etmek istiyorum ve bunu asla kabul etmediğimizi bir kez daha ifade ediyorum Başkanım.

Teşekkürler.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ederim.

Sayın Emine Gülizar Emecan, usul hakkında.

Buyurun.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum. Öncelikle tüm katılımcıları selamlıyorum ve bütçe görüşmelerinin ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

Usul hakkında söz aldım. Genel olarak parti görüşlerimizi Sayın Sözcümüz Bülent Kuşoğlu dile getirdi. Ben de sizin konuşmanız esnasında belirttiğiniz bir konuyla ilgili görüşlerimi paylaşmak istiyorum ve size sormak istiyorum. Konuşmanız esnasında Sayın Başkanım “Bu seneki bütçe görüşmelerinde, bütçe girişinde salona bir turnike kurulacağından ve bürokratların bu turnikeden geçerek salona alınacağını söylediniz.” Bütçe görüşmelerinde sizlerin de bildiği gibi, biz milletvekilleri bütçe hakkı çerçevesinde milletimizin bütçesini her yönüyle değerlendirmek için elimizden gelen yoğun çabayı göstermekteyiz. Bu yoğun çaba içerisinde de bizim en büyük destekçilerimiz tabii ki Mecliste bizimle birlikte çalışan danışmanlarımız. Sizin bu söylediğinizden tam olarak şunu anlayamadım: Bu kurulan turnikeden danışmanlarımız da mı kartla geçecek ya da geçemeyecekler mi? Onların önüne bir engel mi gelecek? Bizimle iletişimleri koparılacak mı? Onların kurum kimlikleri geçmeleri için yeterli olacak mı? Bu konuda, milletvekilleri olarak Mecliste görev yapan danışmanlarımız adına sizden açıkçası bir açıklama bekliyoruz çünkü milletvekillerimiz de geçen seneki bütçe görüşmelerinde de bu konuda bazı sıkıntılar yaşamıştık. Bu sıkıntılar daha da artarak devam edecekse bizlerin hem bütçe hakkı çerçevesinde çalışmamızın zorlaştırılması gibi bir durum ortaya çıkıyor. Bu konuda lütfen bizleri bilgilendirirseniz seviniriz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Salih Cora, usul hakkında.

Buyurun.

SALİH CORA (Trabzon) – Sayın Başkanım, değerli Bakanlarımız, çok kıymetli Komisyonumuzun değerli üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Cumhuriyetimizin 100’üncü yıl bütçesinin hayırlı olmasını diliyorum.

Ben de usul hakkında bazı hususları ifade etmek istiyorum. Uzun yıllar Plan ve Bütçe Komisyonunda görev yaptık ve bu süre içerisinde bazı tecrübeleri edindik. Şunu özellikle ifade etmek isterim: Şu an bize milletimizin 21 kez üst üste bütçe yapma imkânı verdiği bir süreçten geçiyoruz, bu takdire şayan bir durumdur, buna öncelikle saygı duyulması gerekiyor. Bize her bütçe öncesi “Bu son bütçemiz.” deniliyor, bize her bütçe öncesi “Bu bütçeyi altı aylık yapın, seçime gidilecek.” deniliyor ama sonuçta biz bu bütçeleri...

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Usulle ilgili Sayın Başkan...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Evet, usule ilişkin konuşursak...

SALİH CORA (Trabzon) – Usule ilişkin ifade edeceğim.

Anayasa'nın bize yüklediği en temel sorumluluk gereği ve milletin bize verdiği yetkinin gereği olarak bu bütçeleri burada gerçekleştiriyoruz ve şunu ifade etmeliyim ki, benim arzu ettiğim şudur: Bütçelerde bütçeye bağlı olarak, verilere dayanarak, bilgiye dayanarak konuşmalar yapıp muhalefetiyle iktidarıyla sürece katkı sağlanmasını arzu ediyoruz. Yani, tahrir edici, tezyif edici, tahkir edici ifadelerle cevap vermek durumunda olmayan kişileri cevap vermeye zorlanılmaması gerekiyor. Hakaret edilip karşısında cevap verildiği zaman ortamda bir gerginliğe neden oluyor, bu da Meclisin mehabetine uygun bir durum oluşturmuyor. Bu hususlara dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Aynı şekilde, süreler noktasında sorunlar yaşanıyor değerli Başkanım. Bu konuda da kurallar ortaya konulursa, Komisyon dışındaki üyelerimizin özellikle gelip, zamanında bulunmayıp daha sonra, görüşmeler tamamlandıktan sonra süre talep etmeleri, konuşma talep etmeleri süreci uzatmaktadır. Biz bunu maraton olarak değerlendiriyoruz. Komisyon dışındaki üye gelip konuştuğunda ertesi gün gelmek zorunda değil ama biz her gün Komisyona geliyoruz ve buna dikkat edilmesini arzu ediyoruz.

Sayın Başkanım, benim temel yaklaşımım budur. Bir de örneğin, bir bakanlık üzerinde konuşulduğu zaman ortada bulunmayan yani diyelim Tarım Bakanlığının bütçesinde Çevre Bakanlığının tartışılmaması gerekiyor, İçişleri Bakanlığının bütçesinde Dışişleri Bakanlığının tartışılmaması gerekiyor. Yani, Komisyonun faaliyetlerinin daha aktif, daha etkin, daha verimli olabilecek yöntemleri tercih etmemiz gerekiyor ve bu konuda özen gösterilmesini arzu ediyoruz.

Teşekkür ediyoruz.

SÜLEYMAN GİRĞİN (Muğla) – Hangi sorunları konuşacağız, elimize liste verin bari...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ederim.

Sayın Uğur Aydemir, usul hakkında...

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, çok kıymetli Cumhurbaşkanı Yardımcım, değerli bürokratlar, basınımızın çok kıymetli temsilcileri; ben de hepinizi saygıyla sevgiyle, muhabbetle selamlıyorum.

Öncelikle, bütçemizin hayırlı olmasını Cenab-ı Allah'tan temenni ediyorum. Rabbim, inşallah her kuruluşumuzu bereketlendirir.

Evet, Sayın Başkanım, ben, kameralardan, basından söze girmek istiyorum. Şimdi önümüzde kameralar var Sayın Başkanım. Burada tabii ki en çok basının çalışmasının etkinliğini biz de artırmak istiyoruz.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Evet, bir kısmınızı ben buradan göremiyorum, kameralardan.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Arkadaşların çalışma ortamının rahatlamasını istiyoruz ama bu arada da bir de mağdur olan arkadaşlarımız var, başta ben olmak üzere -Uğur Aydemir olarak- biz olmak üzere.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Canlı yayın yaptırın gitsin madem.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Ben şimdi tamamen karşımdaki arkadaşları göremiyorum. Sayın Paylan konuşurken Sayın Paylan'ı göremediğim için birkaç konuda uyararak istedim ama göz göze gelemediğim için uyaramadım yani ben bu sıkıntıyı bugün yaşadım.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Her türlü uyarırsın, yapma.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Şimdi, Sayın Paylan çok rahat. Az önce kameraman bir arkadaşına dedim ki “Arkadaşlar, biriniz lütfen Sayın Paylan'ın önüne geçin, kameranızı koyun, bakalım ne olduğunu bir görsün.” Yani damdan düşenin hâlini damdan düşen bilir deriz ya, bir yaşasınlar bu durumu.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Özellikle şu köşelerde oturanlar bu sıkıntıyı yaşıyorlar.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Şimdi, arkadaşlar, Sayın Başkanım, burası teknik bir Komisyon, her defasında zikrediyoruz, çok teknik bir Komisyon burası. Şimdi burada, işte “Canlı yayın olsun, şu olsun, bu olsun.” arkadaşlarımız tabii ki fikirlerini beyan edebilirler. Bütçe görüşmelerinde burada her şey ham geliyor, arkadaşlar burada bütün fikirlerini beyan ediyorlar, onu göre şekilleniyor kanunlarımız, tekliflerimiz ve daha sonra Genel Kurula iniyor. Genel Kurul aşamasında bütçe görüşmelerinin tamamı, açılıştan kapanana kadar canlı olarak yayınlanıyor. Milletimiz, zaten en güzel hakemliği orada yapıyor arkadaşlar. Yani milletimiz orada hakemliği yaptıktan sonra da... Bu sene Allah'a hamdolsun 5'inci bütçeyi yapıyoruz ve seçime gideceğiz, 4 bütçe yaptık, seçime gittik. Millet bu bütçelerin hepsini gördü, hakemliğinde karar verdiler ve sonuç ortada; bunu böyle bir değerlendirmek lazım.

Sayın Başkanım, ikincisi, hükümetlerimiz, Bakanlarımız bütçelerini burada sunarlar her bakan tabii ki kendi bakanlığına ait programlarını, icraatlarını gelip burada anlatıyorlar. Daha sonra bizler bakanlığımızın bize anlatmış olduğu gündeme göre sorular soruyoruz ve yıl içerisinde bakanlığın yapmış olduğu icraatlarını burada eleştiriyoruz; on dakika söz alan var, on beş dakika söz alan arkadaşlarımız var veya sözcüler yirmi dakika söz alıyor. Biz burada yirmi dakika bakanlığın programını eleştiriyoruz, yerden yere vuruyoruz, sonra diyeceğiz ki arkadaşlar “Sen bize hiç cevap verme Sayın Bakanım.” “Ne yapalım?” “Ben sana 3 tane soru soruyorum, sadece o sorulara cevap ver ve git.” Bence bakan arkadaşlarımıza da çok büyük haksızlık yaparız. Dolayısıyla, bakanlığın yapmış olduğu sunuştan sonra bakanlığa, sorulan sorulara ve eleştirilere cevap vermek üzere zaten söz veriyorsunuz. Yani “Eleştirilerimize cevap vermeyin.” “Ne yapalım?” “Sadece sorulara cevap verin.” Bence bu, haksızlık olur bakan arkadaşlarımıza. Bunu dikkate almamız gerektiğini düşünüyorum ve arkadaşlarımız da sordukları sorulara cevap almak istiyorsa... Her bakanlığımız, buradan hiçbir soruya cevap vermeden kaçmak istemediler, istemiyorlar da, cevap vermek istiyorlar. Yalnız bizler Komisyon üyeleri olarak ne diyoruz bakanlarımıza? “Ya, bu sorulara da yazılı cevap verin Sayın Bakanımız çünkü arkadaşlarımız burada yok, bunlara yazılı cevap verirseniz çok seviniriz.” diyoruz ve biz bakanlarımızı yazılı cevap vermeye zorluyoruz yoksa bakanlarımız bir gün geliyorlar buraya, yirmi dört saat burada dururlar, cevap da verirler. Bizim bakanlarımızın, hükümetimizin kaçacak bir durumu yok çünkü her şey şeffaf, herkesin gözü önünde. Biz gurur duyuyoruz, iftihar ediyoruz icraatlarımızla. Siz soru sorduğca biz kendimizi çok daha net anlatıyoruz; daha çok soru sorun, daha çok cevap verelim, biz bunlardan kaçacak Hükümet değiliz, parti değiliz, milletvekilleri değiliz. Dolayısıyla her türlü soruya açığız, her türlü eleştiriye açığız ve cevabını da veririz diyorum, tekrar, bütçemizin hayırlı olmasını, her kuruluşunun bereketli olmasını Cenab- Allah'tan temenni ediyoruz. Saygılar sunuyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Kamil Okyay Sındır, usul hakkında buyurun.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, çok değerli bürokratlar, Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri ve milletvekili arkadaşlarım, basınımızın değerli temsilcileri; evet, 2023 yılı bütçesi görüşmelerine bugün itibarıyla başlıyoruz. Az sonra Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımızdan sunuş konuşmasını hep beraber dinleyeceğiz ve bu maratona başlayacağız.

Sayın Başkanım, tabii ki bu bütçe bizim en temel konumuz milletvekili olarak, yasama organı olarak en temel görev ve sorumluluğumuz. Bunun da yasama kalitesi açısından ve bütçenin halkımızın refahı ve geleceğine yönelik en doğru şekilde düzenlenmesi, geçmesi açısından önemli olduğunu düşünüyorum. O nedenle, şimdi, bugünkü sunuş ve arkasından beş tam gün geçtikten sonra, Komisyonumuz 26'sında, önümüzdeki hafta çarşamba günü toplanacak. Bu aradaki beş günlük süre

neden veriliyor; bu çok açık ortada; Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısının yürütme adına yapacağı sunuş sonrası bütçe üzerinde, Komisyon üyesi arkadaşlarımızın daha etkin, daha verimli olabilmesi adına oturup bir çalışma süresi sunabilmek ve o sürenin sonunda da görüşmelere başlayabilmek. Araya bir torba kanun girdi, Sayın grup sözcümüz Bülent Bey de buna değindi ve bu torba kanunu görüşeceğiz. Torba kanunun görüşülmesi pazartesi günü, öncesinde, hafta sonu da onunla ilgili çalışmamız lazım. Yani bizim en temel görevimizi etkin bir şekilde, verimli bir şekilde, kaliteli bir yasama üretebilmek adına yapabilmemiz biraz zorlaşıyor. Ben de özellikle bu konuya dikkat çekmek istedim. Hatta sonrasında, Komisyonumuzdan geçmiş olan, önümüzdeki pazartesi günü görüşülecek olan torba kanun, geçen hafta görüşmüş olduğumuz yine bir başka torba kanun, bunlar önümüzdeki Komisyon çalışmalarımız sürecinde de Meclis Genel Kuruluna gelecek. Orada ilgili Komisyon, esas Komisyon olduğumuz için Genel Kurul Salonunda olmamız zorunluluğu. Komisyon çalışmaları bizi tekrar ikiye bölecek. Aynı çalışmalarımızdaki yasama kalitesi açısından bir sorun olarak karşımızda. Bunu özellikle bilginize sunmak istedim.

Bir de, Sayın Salih Cora bu Komisyon görüşmeleri, bütçe görüşmeleri sürecinde bazı düşüncelerini saygı duyuyorum ifade ettiler. Tabii ki, burada, üslubunca ama olması gereken, söylenmesi gereken, eleştirilmesi gereken, gerekiyorsa da takdir edilmesi gereken konular gündeme gelecektir, konuşulacaktır. Lütfen, ne iktidardan, ne muhalefetten hiçbir arkadaşımız Komisyonumuzda ve Komisyonumuz dışındaki tüm Komisyon üyelerimizle aynı yetkiye sahip olan bütün milletvekili arkadaşlarımız açısından neyi, nasıl, ne zaman konuşacağımızı kimse dikte etmesin, yeri geldiğinde her şeyi konuşuruz. Bakanlığımızla ilgili bir görüşme ortadayken, onunla ilgili bir görüşme yapıyorken o bakanlığın bir başka bakanlıkla örtüşen bir meselesinde diğer bakanlığın da o mesele üzerindeki eleştirel konularını gündeme getirmeyeceksek o bakanlığı niye görüşüyoruz? O da ayrı bir sorun.

Şunu da söylemek istiyorum: Görüşmelerimiz esnasında sorular soruyoruz. Kimi sorularımız kapsamlı ve belki, evet, hemen yanıt verilmesi mümkün olmayan, veriye dayalı yanıt verilmesi mümkün olmayan sorular olabilir. Bunlar sayın bakan veya yetkililer tarafından bizlere yazılı olarak verilmesi. Sayın Başkanım sizin de takdirinizle karar veriliyor. Ondan sonrası tutanaklara girmiyor, o yazının gelip gelmediği, yanıt verilip verilmediği, onun da takip edilmesi ve tutanaklara kaydedilmesinin de önemli olduğunu düşünüyorum.

Tekrar bütçemiz, 2023 yılı bütçesi yapacağımız görüşmeler sonrasında, Genel Kurul görüşmelerimiz sonrasında, yasama organının ve milletin iradesiyle onaylanacak olan bütçemizin milletimize hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyorum.

SALİH CORA (Trabzon) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Salih Bey'in ismini andığınız için bir cevap vermek istiyor.

Buyurun, kısa olursa sevinirim.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Trabzon Milletvekili Salih Cora'nın, İzmir Milletvekili Kamil Okyay Sındır'ın usul hakkında görüş-meler üzerine yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

SALİH CORA (Trabzon) – Başkanım, benim anlatmak istediğim husus şu: Konuya daha çok bağlı kalmamız gerektiğini ve daha verimli çalışmanın ortamını tarif etmeye çalıştım. Yani bir bakanlık konuşulurken orada bizim veya bir kişi istediği konuda konuşurken kalkıp bizi terörle mücadele eden

askerimize hakaret etmesine, devletin varlığına, bağımsızlığına, bütünlüğüne yönelik saldırı niteliğinde ifadeler kullanmasına müsaade edilmemesi gerektiğini, bunların tahrik ve tahkir edici olduğunu ifade ettim.

Aynı şekilde şunu da ifade etmeliyim: Komisyona geldiğimizde günlük çalışmamızı yaparken gündem dışında, pankartlarla beraber, sloganlarla beraber hem görüntü kirliliği hem de gürültü kirliliğinin oluşmamasını arzu ediyorum.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyoruz.

SALİH CORA (Trabzon) – Burada milletvekillerimiz canlı yayınlı ilgili bazı hususlar ifade ettiler. Milletvekillerimizin kendi telefonlarında sosyal medyada canlı yayın yapmalarına imkân sağlamamız gerekir.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Evet, cevap vereceğim o hususlara.

Teşekkür ediyorum.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Gürültü kirliliğini bir açar mısın Sayın Cora?

III.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER (Devam)

1.- (1/286) ve (1/285) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyonda görüşülme usulü ile Komisyonun çalışma usulü hakkında görüşmeler (Devam)

BAŞKAN CEVDET YILMAZ - Sayın Kuşoğlu, son olarak size usul hakkında konuşmanız için kısa bir söz veriyorum.

Buyurun.

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) - Sayın Başkanım, teşekkür ederim söz verdiğiniz için.

Şöyle bir durum oldu: Arkadaşlarımızın usulle ilgili sözlerinden sonra Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin tam olarak anlaşılmadığını bir kez daha gördük.

Şimdi, değerli arkadaşlar, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle beraber yasama, yürütme, yargının birbirinden tamamen ayrıldığını iddia etmişsiniz, hatırlıyorsunuz, böyle bir iddia söz konusuydu. Şimdi, buna göre, AK PARTİ iktidar partisi değil Mecliste; AK PARTİ Türkiye Büyük Millet Meclisindeki çoğunluğa sahip 1'inci partidir, iktidar partisi değildir. Burada, hep beraber, hepimiz, milletvekilleri olarak yürütme erkini eleştirmek mecburiyetindeyiz, yasama ve denetim görevini hep beraber yapmak mecburiyetindeyiz. Burada, yürütme erkini birileri savunacak, birileri eleştirecek, böyle bir durum söz konusu olamaz. Milletvekili olarak, 1'inci parti olarak sizlerin de eleştiri yapmanızı, kesin hesap ve bütçe kanunu konusundaki eleştirilerinizi, denetim görevinizi yapmanızı ve bize örnek olmanızı bekliyoruz.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ - Teşekkür ediyoruz Sayın Kuşoğlu.

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Siz bu görevi yapmadığınız zaman bu tarafta, tabii ki, siz methiyeler düzduğünüz zaman biz de eleştiri dozunu arttırıyoruz

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Ama takdir de etmemiz lazım.

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) - Onun için öncelikle, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ne olduğunu ne olmadığını sizin göstermeniz, örnek olmanız gerekir.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyorum Sayın Kuşoğlu.

Değerli arkadaşlar, ifade edilen usule ilişkin hususlarda şimdi görüşlerimi ben de sizlerle paylaşacağım.

Öncelikle şunu belirteyim: 100'üncü yılın bütçesini hazırlayan bir Meclisteyiz, yeni bir Meclis değil burası; gelenekleri olan, teamülleri olan, uzun bir geçmişi olan bir Meclisteyiz. Benim Komisyon Başkanı olarak yaptığım tercihler, yaptığım uygulamalar yeni uygulamalar değil. Bu teamülleri, bu gelenekleri devam ettiren uygulamalar.

Arkadaşlarımızın ifade ettiği hususlarsa, eleştirilirse, yenilik talep eden, şu ana kadar yapılmamış birtakım uygulamaların yapılmasını ortaya koyan, talep eden görüşler. Bunları elbette saygıyla karşıyorum, elbette böyle teklifler olabilir, eleştiriler olabilir, yenilik önerileri olabilir. Bunları yapmama yeri geldiğinde Başkanlığın yeri geldiğinde de Komisyon oyuyla bütün Komisyonumuzun takdirinde olan hususlardır.

Birtakım konularda çarşamba günü sizlerin takdirine sunacağımız kurallar olacak, Komisyonumuzun bütçe sürecinde çalışma kuralları. Onların detayına şimdi girmek istemiyorum çünkü çarşamba günü, genel müzakereler yapılmadan önce, geneli üzerinde müzakereler yapılmadan önce bütün süreçle ilgili grup sözcüleriyle de istişare ettiğimiz hususları takdirlerinize arz edeceğim. O zaman Komisyonumuz takdirini ortaya koymuş olacak.

“Bütçe görüşmeleri devam ederken kanunlar mümkün olduğunca görüşülme, bütçeye odaklansak.” fikri elbette doğru bir yaklaşım ama milletimizin de beklentileri var, Meclisimizin bir zaman kısıtı var, gündemi var, ister istemez bir yoğunluk içinde oluyoruz. Hepimiz tabii, şunu arzu ederiz; keşke daha rahat bir ortam olsa, daha az konuya yoğunlaşabilsek ama Türkiye dinamik bir ülke, milletimizin talepleri var, beklentileri var, bürokrasimizin, yönetiminin ihtiyaçları var. Bu çerçevede de Meclisimiz bir taraftan bütçe çalışmalarını yaparken bir taraftan da kanuni düzenlemeler yapmaya devam ediyor ama mümkün olduğunca bunları çakıştırmama fikri elbette doğru bir fikir.

Merkez Bankamızla ilgili birçok arkadaşımızın burada ortaya koyduğu fikirler oldu. Komisyonumuz Bütçe Kanunu yapma sürecinde bütün kurumlardan bilgi talep ediyor. Olabildiğince bu etki raporlarını biz de Komisyon Başkanlığı olarak talep ediyoruz ve giderek de iyileştirdiğimize inanıyorum ben. Son gelen teklifte de çok kapsamlı bir etki değerlendirme raporu sunuldu; eksikleri olabilir, yeni ihtiyaçlar, daha farklı yöntemler önerilebilir elbette ama zaman içinde daha iyiye gittiğimize inanıyorum ben. Bütün kurumlardan da bilgi talep etmeye devam edeceğiz ama bazı kurumlarımız belli sebeplerle, belli bir dönem için bir bilgiyi paylaşamadıklarını ifade edebiliyorlar.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Hangi sebeplerle Sayın Başkan?

BAŞKAN CEVDET YILMAZ - Bu konuda, Merkez Bankamızla ilgili Komisyon görüşmeleri ile Genel Kurul görüşmeleri arasında bir zaman var, orada planlıyoruz Merkez Bankamızın sunumunu. Geldiği zaman Başkanımızdan bizzat bu konudaki tutumunu, niçin o gün bu bilginin sunulmadığını, sunulabilir olup olmadığını hep birlikte sorarız, tartışırız, bizler de konuşuruz.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ama yasa çıkacak Sayın Başkan.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Bu, yasanın çıkmasına engel değil. Türkiye’de -birçok yasayla ilgili o an itibarıyla belli konular tartışılabilir ama- yasa çıkarıp çıkarmamak Komisyonun, Genel Kurulun yetkisindedir.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Maliyetini bilmeden yasa...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – “Ben şu bilgi olmadan yasayı çıkaramam.” diye İç Tüzük’ümüzde öyle bir hukuki madde de yok, siyasi olarak da böyle bir şeyi savunmak Meclisi tıkmak anlayışına gelir; buna hakkımız yok.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Şeffaflık kazandırır.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ - Milletimizin beklediği, ekonomimizin beklediği kanunlar var, bizim bunları ertelememiz de söz konusu değil ama şeffaflık adına yapabileceğimizi de elbette hep birlikte yaparız. Böyle, ya hep ya hiç gibi bir mantığın da ben siyasette çok doğru olmadığına inanıyorum doğrusu; tartışa tartışa, bu konuları müzakere ede ede gitmeliyiz. Komisyonunda itiraz edebilirsiniz, saygıyla karşılıyorum ama Komisyonu terk edip gitmenizi de hiçbir şekilde tasvip etmediğimi, doğru bulmadığımı da bir Komisyon Başkanı olarak buradan ifade etmek isterim. Halkımız, milletimiz sizi, burada görüşlerinizi, eleştirilerinizi ifade etmek için gönderdi.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Biz milletin bütçe hakkını koruduk, onun için kaldık.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ - Komisyonu terk edip gitmek bu Meclise karşı doğru bir tavır değil, bir Komisyon Başkanı olarak da bu tavrınızı hiç doğru bulmadığımı ifade etmek isterim.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Sayın Başkan, Meclisin itibarını korumak için terk ettik Komisyonu.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Değerli arkadaşlar, bu sorularla ilgili konulara geçmeden Bülent Bey’in bir genel değerlendirmesi oldu, onunla ilgili de bir şey söylemek isterim.

“Yeni yönetim sistemimizde artık iktidar yok –“Muhalefet de yok.” demesi lazım tabii, o kısmı da ben ilave edeyim- ‘İktidar partisi, muhalefet partisi’ demememiz lazım; ‘en çok oya sahip 1’inci parti veya 2’nci parti, 3’üncü parti; grubu en fazla olan partiler’ gibi ifadeler kullanmamız lazım.” dedi. Elbette bu böyle değerlendirilebilir ama böyle değerlendirdiğimiz taktirde iktidar da muhalefet de hem eleştirecek hem takdir edecek demektir yani eski kalıplarla düşünmeyeceksek. Bu bir kültür meselesi, belki zamanla böyle bir siyasal kültüre doğru evrileceğiz; gerçekten burada iktidardan arkadaşlarımız daha fazla eleştirecekler -eski tabirlerle söylüyorum- muhalefetten arkadaşlarımız da daha çok takdir edecekler belki. Keşke Türkiye böyle bir olgunluğa ulaşabilse, bu hepimizin bir temennisi olur; bunu ifade edeyim.

Sorular konusunda, Bakanların soruları cevaplayıp cevaplamadığı hususunda arkadaşlarımızın eleştirileri oldu. Ben bunu özellikle takip etmeye çalışıyorum Komisyon Başkanı olarak. Bütün sorduğunuz sorulara bir cevap verilmesi için gerektiğinde yazı yazıyoruz veya sözlü olarak bakanlarımıza iletiyoruz, bakanlarımızın sekreteryelerine iletiyoruz teknik arkadaşlarımızın da desteğiyle. Teknik arkadaşlarımızdan bana gelen bilgi: Bakanlıklardan soruların tamamına cevap gelmiş durumda.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Başkan, yapmayın gözünüzü seveyim.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Bir saniye, izah edeceğim, bir saniye.

Geçen seneyi söylüyorum, hepsine cevap gelmiş durumda. Ha, cevabı beğenirsiniz beğenmezsiniz, yeterli bulursunuz bulmazsınız, ben ona Komisyon Başkanı olarak müdahale edemem bir bakanın ne yazacağına ne yazmayacağına.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Başkan, eksik cevaplar..

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Hiç böyle bir usulümüz de yok, böyle bir hakkım da yok, yetkim de yok.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Sorular seçilerek cevap veriliyor Sayın Başkan.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Benim görevim, bu sorulara cevap verilip verilmediğini takip etmek, bunu da takip ediyoruz. Bu konuda Sayın Cumhurbaşkanını Yardımcımıza da hassaten teşekkür ediyorum, kendisi de bu konuda bizlere çok yardımcı oldu gerçekten geçmişte. Bakanlarımızın daha hızlı bir şekilde, işte, genel görüşmelere geçilmeden önce bu yazılı cevapları göndermesi noktasında

hem kendisi hassasiyet gösterdi hem de bakanlarla ilgili bir koordinasyon yaptı, ona da teşekkür ediyorum. Ama cevapları seversiniz sevmezsiniz, yeterli bulursunuz bulmazsınız; ben o binlerce cevabı değerlendirebilecek durumda değilim, o sizin takdirinizde olan bir husus.

Diğer taraftan, bu, bakanlıklarımızla ilgili, yine, “Bakanlar sadece sorulara cevap versin, başka hiçbir şey anlatmasınlar.” gibi bir yaklaşımın ne bu Meclisin geleneğinde bir karşılığı var ne siyaset kültürümüzde bir karşılığı var ne teamüllerimizde bir karşılığı var. Bakanlar elbette yorumlar da yapacaklar, kendi genel çerçevelerini, politika çerçevelerini de anlatacaklar. Hani, sadece soru-cevap gibi bir şey, bugüne kadar hiçbir şekilde geleneğimizde yok. “Sorulara yeterince cevap vermiyorlar.” diye söyleyebilirsiniz, biz de bakanlarımıza da hem sözlü olarak hem yazılı olarak cevap vermeleri konusunda uyarılar yapıyoruz. Hem politika çerçevelerini anlatmak durumundalar, politikaya dönük eleştirilere kendilerince yorumlar yaparak cevap vermek durumundalar hem de sorulara. Bu açıdan, şunu yapıyoruz -yine onu devam ettirmeyi düşünüyorum- bakanların sorulara cevap vermesi açısından son yarım saatlik bir süre var, bunu olabildiğince uzatmaya çalışıyorum ben. Bu dönemde de aynı tutumumu devam ettireceğim. Bakanlarımız sözlü olarak cevap vermeye devam ettiği sürece, olabildiğince daha fazla soruya sözlü cevap vermeleri noktasında bir imkân oluşturacağım. Ama her şeye de sözlü cevap vermek takdir edersiniz ki soru sayısı itibarıyla da sorulara dönük hazırlık ihtiyacı itibarıyla da mümkün değil. Kaliteli cevap almak istiyorsak bazen biraz zamana da bırakmak durumundayız. Bu da dediğim gibi yeni bir şey değil, devam edeceğimiz bir husus.

Bu, son günle ilgili Sayın Paylan’ın bir teklifi oldu: “Son gün, hani, ikiye ayrılabilir mi?” diye. Biliyorsunuz, son gün hem Cumhurbaşkanlığı bütçesini tartışıyoruz hem de kesin hesabın ve bütçenin maddelerini konuşuyoruz, gerçekten bazen sabahlara kadar sürebiliyor. Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız ile bu süreçteki diğer paydaşlarımızla da birlikte bu toplantıdan sonra, onu bir tartışalım, “Ne yapabiliriz?” diye bir müzakere edelim. Ben Komisyon Başkanı olarak doğrusu, daha rahat bir çalışma ortamını tercih ederim, ben de kendi adıma bunu söyleyeyim ama “Bunu pratik olarak nasıl yaparız?” diye bir müzakere edelim. Eğer mümkünse neden olmasın yani daha rahat bir şekilde bir tartışma ortamı oluşturmak bizim için de iyi olur. Ayrıca, bütçe bitince, akşam bir yemek yeme geleneği var. Son birkaç yıldır hem pandemiden hem de bu sürenin çok uzamasından dolayı, bunu, bu yemek yeme işini de yapamıyoruz. O da güzel bir ortam; bütün partilerin katılımıyla bir yemek meselesi. Bunu da bu çerçevede yine değerlendiririz.

Değerli arkadaşlar, canlı...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Başkan, alt komisyon önermiştik.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Alt komisyonla ilgili, tabii ki öyle bir yaklaşımımız yok yani İç Tüzük’te de yok; bizim de öyle bir şey ihdas etme hakkımız yok.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Başkan, yapmayın ya!

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Dolayısıyla... Veya bizim yaklaşımımız yok diyelim, tercihimiz yok. Biz kesin hesabı ve bütçeyi birlikte -beraber- görüşmek durumundayız. Bu konudaki tutumumuzda herhangi bir değişiklik yok, onu net bir şekilde ifade etmek isterim.

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) – Sayın Başkan...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Değerli arkadaşlar...

Tamamlıyorum, lütfen...

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) – Görüşme takvimine bir günü, sadece bir günü neden kesin hesap kanun teklifine yönelik...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Değerli arkadaşlar, bunları sonra tartışabiliriz, usulü tartıştık, ben cevap verip sunum için ifade edeceğim.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Bu konuda da bir görüş ortaya...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Bugüne kadar bu konuda uygulamamız neyse bir değişiklik öngörmüyoruz, aynı şekilde devam ettiriyoruz.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Hiç olmazsa bir gün.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Sizin tercihleriniz farklı olabilir. Bizim, oturmuş, geleneksel uygulamamız neyse onu devam ettirme şeklinde bir tutumumuz var.

Değerli arkadaşlar, bu görüntü alıp almama meselesi... Bu konuda, müsaadenizle tutumumu paylaşmak isterim. Plan ve Bütçe Komisyonu diğer 18 ihtisas komisyonundan biridir. Diğer komisyonların hiçbirinde görüşmelerin canlı yayınlanmasıyla alakalı bir örnek söz konusu değildir.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Engel de yok ama.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Burada alacağımız bu yönde bir uygulama yasama teamüllerinde olmayan bir durum olacaktır. Bu noktada, komisyon görüşmelerinde herhangi bir gizlilik veya kamuoyundan saklanan bir durum olmadığı hepimizin malumudur. Nitekim, tüm Komisyon tutanakları Türkiye Büyük Millet Meclisi “web” sitesinde de yayınlanmaktadır. Tam tutanak tutuyoruz biliyorsunuz, isteyen bütün vatandaşlarımız buradaki tartışmaları noktasına, virgüline kadar tutanaklarımızdan alıp kullanabilir; basından da bunu yapanlar olabilir, normal vatandaşlarımız da buna erişme hakkına her zaman sahipler. Biz sadece görsel basınla ilgili bir karar veriyoruz, yazılı basını da yine salonumuzda yerini almaya devam ediyor. Kamuoyundan bir şey gizlediğimiz, sakladığımız söz konusu değil. Sadece, bakanların sunumları ve soru-cevapları dışında görüntülü bir yayın olmuyor. Bu da yerleşik uygulamamız.

Sizler ve hatta sayın bakanlarımız da farklı platformları kullanarak konuşmalarını canlı olarak verebiliyor, buna da biz Komisyon olarak kısıtlayıcı bir uygulama getiriyoruz. Tek söylediğimiz, bir başkasını çekme hakkınız yok diyoruz, bir başkasını görüntüleme hakkınız yok; bu da kişisel haklarla ilgili bir şey.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Niye kişisel?

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Kişisel hak... Burası milletin Meclisi, kimse gizli bir şey söylemiyor ki.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Ama kendi konuşmanızı kendiniz çeşitli araçlar kullanarak çekiyorsunuz ve bunu aktarıyorsunuz, bu konuda da bir kısıtlayıcı uygulama yapmıyoruz. Burada Divan olarak kararımız, yıllardır süregelen ve diğer komisyonlarda da teamül olarak uygulanan mevcut uygulamanın devamıdır.

Mevcut uygulamada, tüm görsel basın herhangi bir sınırlama olmadan salona girmekte, sunumları ve cevapları çekmekte ve diğer tüm basın-yayın organları kendi aralarında bu görüntüleri paylaşabilmektedir. Bu uygulamaya devam edeceğimizi, üyelerimizin ısrarı hâlinde Komisyonun takdirine -gerekirse oylamayla- sunacağımızı belirtmek isterim.

Değerli arkadaşlar, burada... Evet, bunlara cevap vermiş oldum. Daha fazla detaya girmeyeyim ama atladığım bir şey varsa bana hatırlatın lütfen.

SALİH CORA (Trabzon) – Başkanım, her gün usul tartışması yapıyoruz.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Bir saat...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Bu şöyle, Salih Bey’in söylediği hususu da ben önemsiyorum doğrusu. Her konuyu eleştirelim arkadaşlar, her konuda fikirlerimizi söyleyelim; Meclis bunun için var. Her türlü konu tartışılacak ama kişiselleştirmemek, hakaret etmemek İç Tüzük’ümüzün gerektirdiği usul ve üslup içinde konuşmak hepimizin sorumluluğu. Bu, sürecin kalitesini artıracaktır. Bence hiçbir partiye de bunun bir faydası yok, siyasi olarak da bir faydası yok. Usulümüz, üslubumuzu hep birlikte koruyabilirsek... Özellikle, Plan ve Bütçe Komisyonu olarak ben bütün üyelerimizin ve gelen misafir vekillerimizin burada hassasiyetin rica ediyorum. Burada kaliteli bir tartışma ortamı oluşturmamızda büyük fayda var ama elbette ki genel, ortak hassasiyetlerimiz var; bu konuya da herkesin dikkat etmesini özellikle ben de istirham ediyorum. Bu cevaplardan sonra sunuma geçeceğim...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Başkanım...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Bunu devam ettiremeyiz arkadaşlar, usul tartışması bitti.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Başkanım, ama tutumunuz üzerine...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Yani tekrar tekrar usulü tartışmak da usul değil; hani kusura bakmayın.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Bunu kim belirledi? Bu tutumunuz hakkında eleştirimiz var.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Çok kısa lütfen, çok kısa...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ama bir tutum belirlediniz, bu tutumunuz hakkında...

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Bir eleştiride bulundunuz Sayın Başkan, ona cevap vermemiz gerekir.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Peki, buyurun.

Çok kısa, lütfen... Rica ediyorum...

Buyurun Bülent Bey.

IV.- AÇIKLAMALAR (Devam)

2.- Ankara Milletvekili Bülent Kuşoğlu'nun, Komisyon Başkanı Cevdet Yılmaz'ın usul hakkında yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Sayın Başkanım, “Plan ve Bütçe Komisyonu 18 komisyondan biridir, bir ayrıcalığı olmaması gerekir.” dediniz; üzüldüm, siz bu Komisyonun Başkanısınız. Plan ve Bütçe Komisyonu 18 komisyondan biridir ama bakanların geldiği, hesap verdiği, bütçenin çıktığı tek Komisyondur; o da yılda bir kere geliniyor. Onun için, bir farklı özelliği vardır ve bu farklı özelliğe göre de bir usul geliştirilmesi normaldir; bir kere bu var. Onun haricinde, Plan ve Bütçe Komisyonunu torba kanun görüşmelerinde Merkez Bankası yetkilisinin cevap vermemesi üzerine tek etmemizi eleştirdiniz. Ben şimdiye kadar sizi eleştirmedim bu konuyla ilgili olarak ama üzüldüm böyle bir tutumda olmanıza. Normal olarak, siz, Merkez Bankası yetkilisi “Cevap vermiyorum, cevap vermeyi reddediyorum.” dediğinde Komisyondan çıkarsaydınız ve Merkez Bankasının maddesini geçirmeseydiniz bunlar olmazdı. Sizin döneminizde böyle bir hadisenin olması talihsizlik olmuştur, üzüldüm buna.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyorum.

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Onun haricinde, tabii ki biz muhalefetiz ama muhalefet olduğumuzdan bahsetmedim, Mecliste biz denetim görevini yerine getiren iktidar, muhalefet -1’inci parti, 2’nci parti, 5’inci parti; her neyse- tüm milletvekilleri olarak görevliyiz. Hepimiz denetim ve yasama yapmakla yükümlüyüz. Onun için, yürütmeyi hep beraber eleştirmek, takdir edilecek yerlerde de etmek durumundayız. Zaman zaman da bu tür takdirlerde bulunuyoruz, bunlar da kayıtlarda vardır.

Ayrıca, bildiğim kadarıyla, komisyonlara 33'ü içeride, diğerleri de dışarıda olmak üzere 100'a yakın bürokrat geliyor. Bunlar sorduğumuz soruları cevaplamak üzere her an orada bulunuyorlar; bunun esprisi budur. Cevap verilemiyorsa sorularımıza, yorumlarımıza bu müzakere usulü neden benimsenmiştir?

Çok teşekkür ederim tekrar.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Teşekkür ediyorum.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Sayın Başkan...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Sayın Paylan, çok kısa lütfen.

3.- Diyarbakır Milletvekili Garo Paylan'ın, Komisyon Başkanı Cevdet Yılmaz'ın usul hakkında yaptığı konuşmasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, birincisi, az önce, hani, bir bürokratin bilgi vermemesini normalleştirmenizi, açıkça söyleyeyim, doğru bulmuyorum ve bunun tarihe geçtiğini düşünüyorum; yanlış bir tutumda bulunduğunuzu düşünüyorum yani bunun normalleştirmemeniz gerekirdi.

İkincisi, şunu söyleyeceğim: AK PARTİ, iktidara geldiğinde bürokratik oligarşiyle mücadele etme iddiasıyla gelmiş bir iktidarın siz -kurucularından- başından beri içindesiniz ama baktığımızda, bu, bürokratik oligarşinin bir tezahürüdür yani milletin vekillerine bilgi vermiyor. Eğer çok gizli bir bilgiyse -diyelim ki sarsacak bilgiyse- kapalı oturum istersiniz, “Şu gerekçeyle ben kapalı oturum istiyorum çünkü bu, acayip, çok büyük bir rakam...” Piyasaları sarsacak bir bilgiyse de -değil mi- kapalı bir oturum ister önce, daha sonra biz açık oturumda bunu belki gerekli görürüz. Ya, bunu gizledikçe daha da şaibe yaratıyor Sayın Başkan. Biliyorsunuz, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, şeffaflık olsa 80, 100, 150, biliriz ama gizlediğiniz zaman, biz, 500 mü, 300 mü, 1 mi, bilemeyiz ve piyasalar dedikodu yaratırlar. Bu daha çok zarar verir ülkemize. O açıdan şeffaflıktan herkese fayda var diye düşünüyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, diğer mesele bu canlı yayın meselesi. Bakın, 2022 yılı dünyasındayız. İktidar “Aya gideceğiz.” dedi biliyorsunuz, “Aya gideceğiz, sert iniş yapacağız.” diyor; siz diyorsunuz ki: “Ya, arkadaş, ne yapalım, böyle gelmiş, böyle gider; eskiden neyse öyle devam etsin.” Ya, dünya değişiyor, biz değişmezsek geride kalırız Sayın Başkan. Bu açıdan, tutumunuzu değiştirin yani bu, canlı yayınlasın. Bu kadar kamera görüntüsüne bence de gerek yok.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Aynı şeyleri tekrar ediyorsunuz, aynı şeyleri söylediniz zaten.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Canlı yayın bir sistemden yapılıp ve geçer.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Evet, bu konuyu tartıştık Sayın Paylan.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Son olarak da şunu söyleyeceğim, bir şey daha var: Soruların cevabının verildiğini söylediniz Sayın Başkan, değil mi? Ama sizin...

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Aynı şeyleri söylediniz, tekrara giriyorsunuz.

SALİH CORA (Trabzon) – Başkanım, sorunuz tam da bu yani.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Bir saniye arkadaşlar... Bir saniye...

Lütfen tamamlayın.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Hayır, bitiriyorum... Son cümlem ya...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Son cümle... Tamam...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Soruların cevabının verildiğini söylediniz Sayın Başkan ama şöyle oluyor: Şimdi, Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Bakanlar kendileri tutanaklara bakıyorlar. Ben iddiayla söylüyorum: Bakın, geçen yılki tutanakları inceleyelim. Biz diyelim ki 1.000 soru sormuşsak 300’üne cevap geliyor. Siz de soruların cevaplarının verildiğini varsayıyorsunuz.

SALİH CORA (Trabzon) – Garo Bey, yine aynısını yapıyor, tekrar aynı şeyi ortaya koyuyor.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) - O açıdan önerim şu: Tutanakları Başkanlık Divanının incelemesi, hangi sorulara cevap verilmiş, hangi sorulara cevap verilmemiş, belirlemesi ve buna göre ilemesi.

EKREM ÇELEBİ (Ağrı) – Saygıdeğer Başkanım...

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Kıymetli Başkanım...

BAŞKAN CEVDET YILMAZ – Onu teknik arkadaşlarla tartışalım.

Teşekkür ediyorum.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Başkanım, tartışmayı haftaya bırakırız o zaman. Böyle gelmiş, böyle gidecek.

SALİH CORA (Trabzon) – Sekiz yıldır aynı şey ya.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Seneye burada göreceksiniz.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ - Değerli arkadaşlar, konuları zaten tartıştık diye düşünüyorum ben de.

Şimdi, değerli milletvekilleri, sunumlarını yapmak üzere Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay’a söz veriyorum.

Buyurun Sayın Oktay.

V.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/286) ve 2021 Yılı Merkezi Yönetim Kesin He-sap Kanunu Teklifi (1/285) ve Sayıştay tezkereleleri*

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI FUAT OKTAY – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri; hepinizi şahsım ve Sayın Cumhurbaşkanımız adına saygıyla selamlıyor, 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2021 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi görüşmelerinin hayırlı olmasını diliyorum.

2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi, 17 Ekim 2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Bugün ise millî iradenin tecelligâhı Türkiye Büyük Millet Meclisinde 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve 2021 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Tekliflerinin Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerine başlamış bulunuyoruz.

Sözlerimin başında, Bartın’da, maden kazasında hayatını kaybeden maden şehitlerimize Allah’tan rahmet, yakınlarına ve milletimize bir kez daha başsağlığı diliyorum. Kazanın yaşandığı andan itibaren devletimiz tüm ilgili Bakanlıkları, kurum ve kuruluşlarıyla Cumhurbaşkanımız liderliğinde olaya müdahale etmiştir. Kazayı tüm boyutlarıyla aydınlatmak ve gerekli ilave tedbirleri almak için de adli ve idari soruşturmalar hassasiyetle devam etmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisimizde bir araştırma komisyonu kurulmuş durumdadır. Diğer taraftan, yaralılarımız ve şehit yakınlarımızın ailelerine destek olmak için her türlü çalışmayı yürütüyoruz. Yaralılarımızı ve yakınlarını dün ben de bizzat İstanbul’da * (1/286) ve (1/285) esas numaralı Kanun Teklifleri tutanağa eklidir.

ziyaret ettim, kendilerine de acil şifalar diliyorum. Böylesi acıların bir daha yaşanmaması için gerekli tedbirler titizlikle alınmaktadır. Özellikle soruşturmalar tamamlandıktan sonra da -çok daha ileri seviyede tedbirler, ne gerekiyorsa- sonuna kadar gideceğimizi tüm kamuoyunun da bilmesini isterim.

Ben özellikle sunumumun başında bir şeyi de Komisyonun bilgisine sunmak isterim Sayın Başkan. Soğuk algınlığı kaynaklı seste, ses kalitesinde biraz sıkıntı olabilir. Şimdiden anlayışınıza sığınıyorum.

Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri; Cumhurbaşkanımız liderliğinde politikalarımızı belirlerken her zaman ayakları yere basan, uzun vadeli programlarla ülkemizin zengin potansiyelini ortaya çıkarmanın mücadelesini verdik. Göreve geldiğimizde Türkiye'yi eğitim, sağlık, adalet ve güvenlik üzerine inşa edeceğimizi söylemiştik, her alanda ülkemizi kalkındıracağımızın sözünü vermiştik. Yirmi yıldır sözümüzün arkasında durduk; yerli ve milli politikalarla Türkiye'yi çok farklı bir konuma taşıdık. 2023'e doğru sağlam adımlarla ilerlerken günü kurtarmanın değil, bugünün başarı hikâyeleriyle aydınlık geleceği şekillendirmenin derdinde olduk. İçeriden ve dışardan milletimizin çıkarına ters düşen dayatmalara karşı durarak rotamızı daima istiklalden yana belirledik. Vesayetler, darbeler, terör ağları, spekülatif saldırılar ya da yaptırım tehditleri bizi ideallerimizden koparamadı. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle kazanımlarımızı mega projelerle taçlandırdık ve Cumhuriyetçi olarak her zeminde milletimizin başını dik tuttuk. Tüm tehditlerin üstesinden birer birer geldik ve kendi göbeğimizi kendimiz keserek bugünlere ulaştık. Ne mutlu ki bizi bizden ziyade ülkemizin dört bir yanında yükselen yatırımlar ve icraatlarımız anlatmaktadır. Üniversiteler, teknoparklar, duble yollar, sosyal konutlar, modern şehir hastaneleri, barajlar ve yenilenebilir enerji tarlaları bizi anlatıyor. Milli Muharip Uçak'ın ya da Kızılelma'nın kanadından ilham bulup genç yaşta inovasyona sarılan TEKNOFEST kuşağı bizi anlatıyor. İhracatçımızın azmi, üreticimizin şevki ve Türk girişimcileri bizi anlatıyor. TOGG ekibindeki heyecan, Filyos'ta doğal gaz çıkaran işçimizin yüzündeki tebessüm, Şırnak'a tenis turnuvasına giden sporcumuzun gururu bizi anlatıyor. TÜRKSAT 5B'nin uzay yolculuğu, sondaja uğurladığımız gemilerimizin rotası, siber vatanda kurduğumuz egemenlik bizi anlatıyor. Bizi sadece 85 milyon vatandaşımızın değil, Balkanlar'dan Azerbaycan'a, Libya'dan Filistin'e kardeşlerimizin, soydaşlarımızın; mazlum ve mağdurların duası anlatıyor.

İşte tüm bu başarı hikâyelerinin üzerine, milletimizle birlikte gönül coğrafyamızın dualarıyla, şimdi, Türkiye yüzyılına yelken açıyoruz. Türkiye için yine büyük düşünüyor, bir kez daha büyük adımlar atacak olmanın heyecanını taşıyoruz. Ülkemizin itibarına itibar, değerine değer katan politikalarımızla önümüzdeki yıl millettten aldığımız gücü yine milletimize sunmaya hazırlanıyoruz. Tüm hedeflerimizin kaynağı, projesi ve dayanağı bellidir. Her alanda politikalarımız ayakları yere sağlam basan temellere dayanmaktadır. 2023 Bütçe Kanun Teklifi'miz de bu perspektifle hazırlanmıştır. Vatandaşlarımızın ihtiyaçlarına odaklanan ve aynı zamanda bir atılım bütçesi olan 2023 yılı bütçesi, Türkiye yüzyılı'nın yolunu açacak bir yapıdadır. 2023 Bütçe Kanun Teklifi'mizin temel misyonu, vatandaşımızı küresel belirsizliklerden ve risklerden koruyacak, her kesimden insanımızı kollayacak bir mali altyapı oluşturmaktır. Bütçe teklifimiz vatandaşlarımızın ihtiyaçlarına odaklanan bir bütçe olarak adil ve sosyal bir anlayışa sahiptir. "Sosyal bütçe" olarak nitelendirebileceğimiz teklifimiz, toplumun tüm kesimlerine hitap eden, sahip çıkan programlar, destekler ve ödenekler içermektedir. Bütçenin sadece program dağılımına baktığımızda dahi işçisinden işverenine, emeklisinden çiftçisine, sağlık personelinin polislerimize, genç ve yaşlı toplumun tüm kesimlerini kapsadığını ve 85 milyon bütçesi olduğunu görebiliriz.

2023 bütçesi; kadınlarımızı güçlendirecek, ormanlarımızı koruyacak, enerji verimliliğini artıracak, tarımda rekolteyi yükseltecek, turizmde yeni rekorların önünü açacak, kültürel değerlerimizi zenginleştirecek ve daha pek çok alanda kalkınmayı, gelişmeyi sağlayacak bir bütçedir.

2023 bütçemizle cumhuriyetimizin 100'üncü yılında ülkemizin bütünlüğünü, milletimizin birliğini ve devletimizin gücünü daha da perçinleyerek yeni yükseliş destanları yazacağız hep birlikte.

Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri; bütçe sunumunda önce küresel ekonomi ve Türkiye ekonomisi üzerindeki değerlendirmelere, ardından 2023 yılı bütçemizde öngördüğümüz ana hususlara değineceğim. Sunuşum; küresel ekonomik görünüm, Türkiye ekonomisinde görünüm, kamu maliyesinde bugüne kadarki kazanımlar, dış risklere karşı alınan tedbirler, Orta Vadeli Program'daki temel politikalar ve bütçe öngörülere, bütçe gerçekleştireleri ve 2023 yılı bütçe öngörülere, bunun alt başlığı olarak da yine 2021 yılı merkezî yönetim kesin hesabı, 2022 yılı merkezî yönetim bütçe gerçekleştirme tahminleri, 2023 yılı merkezî yönetim bütçesi, 2023 yılı merkezî yönetim bütçesinin temel özellikleri, gelir politikaları ve uygulamaları bölümlerinden oluşacaktır.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; küresel ekonomik görünümle başlayacak olursak, bilindiği üzere, son birkaç yıldır bütçelerimizi olağanüstü küresel koşullar altında hazırlamaktayız. Bu çerçevede, son dönem küresel ekonomik gelişmeleri kısaca özetlemekte yarar görüyorum. Covid-19 salgını tüm dünyada daha yönetilebilir bir düzeye gelmiş, teşvik politikalarının etkisiyle küresel ekonomide 2021 yılında güçlü bir toparlanma izlenmiştir. Diğer taraftan, toplam talebin güçlenmesiyle eş zamanlı olarak yaşanan arz sorunlarıyla, başta gıda ve enerji olmak üzere, emtia fiyatlarında tarihi yüksek seviyeler görülmüştür. 2021 yılı boyunca reel ekonomi daha canlı, finansal risk iştahı daha yüksek seyrederken küresel enflasyon ivme kazanmıştır. Doğu-Batı arasındaki güç mücadeleleri hem ekonomik hem de siyasi olarak pek çok değişimi tetiklemiştir. Covid-19 salgınına karşı koruma önlemlerinin sonucu oluşan tedarik zincirlerindeki aksaklıklar ve arz talep uyumsuzlukları nedeniyle küresel enflasyon yükselmeye başlamıştır. Jeopolitik risklerin de tırmanmasıyla özellikle enerji ve gıda arz güvenliğindeki kırılmalar küresel enflasyondaki bu artışlara ivme kazandırmıştır. İvmelenen küresel enflasyonun dirençli olduğu savı genel kabul görmüş, 2022 yılının başından itibaren parasal sıkılaşıma eğilimi yaygınlaşmıştır. Böylece, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, gelişmiş ekonomilerde politika faiz oranları uzun süredir görülmeyen sıklıkta yükseltilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de enflasyon son kırk yılın zirvesini görürken, Almanya'da son yetmiş yılın en yüksek enflasyon rakamları görülmektedir. Bu süreçte BM ve Uluslararası Para Fonu gibi bazı uluslararası kuruluşlar merkez bankalarını sert politika faizi artışlarıyla küresel ekonomiyi durgunluğa sürükleme ihtimaline karşı uyarılmaktadır. Sıklaşan finansal koşullar Amerika Birleşik Devletleri dolarının belirgin olarak güçlenmesine ve gelişmekte olan ülke para birimlerinde dalgalanmalara yol açmaktadır. Bu gelişmeler ve zayıflaması beklenen talep görünümü nedeniyle küresel durgunluk ihtimali tüm dünyada giderek kuvvetlenmektedir. Yüksek faizle birlikte sıklaşan finansal koşulların uluslararası rezervlerde azalışı ve kurda değer kaybını beraberinde getirerek bilançoları da olumsuz etkileyebileceği öngörülmektedir.

Bu koşullar altında söz konusu olumsuz etkilere maruz kalınmaması amacıyla uluslararası kuruluşlar gelişmiş ülke merkez bankalarının daha fazla geç kalınmadan yüksek faiz politikasından vazgeçmeleri gerektiği yönünde telkinlerde bulunmaktadır. Ayrıca, merkez bankalarının finansal kaygılarla destekleyici önlemler almak durumunda kaldıkları da gözlemlenmektedir.

2022 yılı Şubat ayında meydana gelen ve diplomatik çabalara rağmen devam eden Rusya-Ukrayna Savaşı ise dünya ekonomisi üzerinde ilave yük ve riskler oluşturmaktadır. Karşılıklı ağır yaptırımlar ve bunların yansımaları dünya gıda ve enerji fiyatlarına yukarı yönlü baskı yapmakta ve küresel enflasyonla mücadeleyi güçleştirmektedir. Aynı zamanda, salgınla birlikte küresel tedarik zincirlerinde görülen bozulma giderek kronik bir hâl almaktadır. Bu gelişmeler küresel büyümeye ilişkin tahminlerin aşağı yönlü revize edilmesine yol açmıştır.

Nitekim, Uluslararası Para Fonunun 2022 yılı Ekim ayı Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'na göre dünya ekonomisinin 2021 yılındaki yüzde 6'lık büyümesinin ardından 2022 yılında yüzde 3,2 ve 2023 yılında yüzde 2,7 ile daha ılımlı büyümesi öngörülmektedir. Rapora göre 2021 yılında yüzde 5,2 büyüyen gelişmiş ülkelerin ivme kaybederek 2022 yılında yüzde 2,4 oranında, 2023 yılında ise yüzde 1,1 oranında büyümesi beklenmektedir. Bölgelere ve ülkelere özgü ayrışmalar nedeniyle büyüme performansında ekonomiler arasında ciddi farklar oluşması olasıdır. Buna göre 2022 yılında Amerika'nın yüzde 1,6; avro bölgesinin yüzde 3,1 büyümesi öngörülmekteyken 2023 yılında bu ekonomilerin sırasıyla yüzde 1 ve yüzde 0,5 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Almanya'nın büyüme tahminleri 2022'de yüzde 1,5; 2023 yılında yüzde -0,3'tür, keza, İtalya'nın 2022 yılı büyüme tahmini yüzde 3,2; 2023 yılı büyüme tahmini ise -0,2'dir. İngiltere'nin ekonomik büyümesi 2022 yılında yüzde 3,6 ve 2023 yılında yüzde 0,3 olarak tahmin edilmektedir. 2021 yılında yüzde 6,6 büyüyen yükselen piyasa ve gelişmekte olan ekonomilerin ise 2022 ve 2023 yıllarında yüzde 3,7 oranında büyümeleri beklenmektedir. Bu kapsamda Çin'in büyüme tahminleri aşağı yönlü revize edilerek 2022'de yüzde 3,2; 2023'te ise yüzde 4,4 olmuştur.

Benzer şekilde, OECD'nin 2022 yılı Eylül ayı Ekonomik Görünüm Raporu'na göre küresel büyümenin 2022 yılında yüzde 3, 2023 yılında ise yüzde 2,25 olması beklenmektedir. 2023 yılında gayrisafi yurt içi hasıla büyümesinin Amerika'da yüzde 0,5; avro bölgesinde yüzde 0,25 ve Çin'de yüzde 4,7 olarak tahmin edildiği görülmektedir.

Ayrıca, Asya Kalkınma Bankası Eylül 2022 Raporu'na göre Çin dâhil, gelişmekte olan Asya ülkelerinin büyüme oranı 2022 yılı için yüzde 4,3 ve 2023 yılı için ise yüzde 4,9 olarak tahmin edilmektedir.

Görüldüğü gibi farklı kaynaklar küresel büyümenin aşağı yönlü bir eğilim izleyeceğini ve ekonomik durgunluk belirtilerini teyit etmektedir. Yapılan son tahminlerde sıkılaşan koşullara rağmen küresel mal ve hizmet ticaretinde bu yıl yüzde 4,3 oranında büyüme gerçekleşmesi beklenmektedir. 2023 yılında ise ticaret hacmindeki artışın yüzde 2,5'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Salgının gecikmeli etkileri, Rusya-Ukrayna savaşı, ticari gerilimler ve diğer bölgesel jeopolitik sorunlar küresel üretim merkezlerinin Doğu Asya'da yoğunlaşmasının sakıncalarını gündeme getirmiştir. Tedarik zincirlerindeki aksaklıkları azaltmaya yönelik alternatif üretim merkezleri oluşturma çabaları küresel düzeyde devam etmektedir. Mevcut riskler bir yandan yakından takip edilirken bir yandan da bu risklerin Türkiye ekonomisi için yeni fırsatlar getirebileceği hususu Hükümetimizce dikkate alınmaktadır. 2021 yılı boyunca artış eğiliminde olan emtia, enerji ve navlun fiyatları 2022 yılının ilk yarısı itibarıyla bu eğilimini sürdürerek küresel enflasyonu temel bir sorun olarak gündeme taşımıştır. Son dönemde, söz konusu fiyatlarda küresel ekonomik durgunluk beklentisinin yaygınlaşmasıyla geri çekilmeler yaşansa da fiyatlar hâlen yüksek seviyelerini korumaktadır. Önümüzdeki dönemde küresel fiyat düzeyini ciddi şekilde olumsuz etkileyen emtia ve enerji fiyatlarının sürdürülebilir seviyelere gerilememesi, finansal koşulların sıkılaşmaya devam etmesi ve jeopolitik gerilimlerin sürmesi küresel ekonominin daha kırılğan bir hâle gelmesine yol açabilecektir.

Küresel gelişme ve değerlendirmelerden sonra, Türkiye ekonomisine ilişkin tespitlerimizi sizlere yine kısaca aktarmak istiyorum. 2020 yılının ikinci yarısından itibaren toparlanan Türkiye ekonomisi 2021 yılının ilk çeyreğinden itibaren aşılamanın ülke genelinde hızla yaygınlaşmasıyla kısıtlayıcı önlemlerin hafifletilmesi, kademeli normalleşme adımları ve firmalar ile hane halkına verdiğimiz desteklerin de etkisiyle kesintisiz büyümesini sürdürerek 2021 yılında yüzde 11,4 oranıyla son elli

yılın en yüksek büyüme hızına ulaşmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde hızlı ve etkin karar alma mekanizmalarının hayata geçirilmesiyle uygulamaya koyduğumuz somut ve dinamik politikalar ülkemiz salgın sürecini üretim çarklarını durdurmadan başarıyla yönetmiştir.

2022 yılının ilk yarısı itibarıyla, kuvvetli dış talebe bağlı olarak artan ihracatımız ve canlı yurt içi talep sayesinde, sanayi sektörü öncülüğünde büyüme sürecimiz devam etmiştir. Makine ve teçhizat yatırım harcamaları öncülüğünde toplam sabit sermaye yatırımları aynı dönemde yüzde 4,4 oranında artarken, net mal ve hizmet ihracatının büyüme katkısı 2,9 puan olmuştur. Küresel ekonomilerde resesyon endişelerinin baş gösterdiği 2022 yılının ikinci çeyreğinde ülkemiz, benzer gelişmekte olan ülkelerden olumlu yönde ayrılarak yüzde 7,6 büyüme oranıyla OECD ülkeleri içerisinde en yüksek oranda büyüyen 2'nci ülke olmuştur. Yılın ikinci yarısında turizm ve ihracattaki güçlü seyrin ekonomik faaliyetlerdeki olumlu görünümü koruyarak büyümeyi desteklemesi beklenmektedir. Küresel düzeyde ekonomik durgunluk belirtilerine rağmen, 2022 yılı genelinde Türkiye ekonomisinin yüzde 5 büyümesi öngörülmektedir. Bu öngörü, yaklaşık yarısı dış talepten kaynaklanan dengeli bir büyüme işaret etmektedir. Kaydedilen güçlü büyüme performansı, 2018 yılında 28 bin 281 dolar olan satın alma gücü paritesi cinsinden kişi başına gelirin 2022 yılında artışını sürdürerek 34 bin 768 dolar seviyesine kadar yükselmesi öngörülmektedir. 2023 yılında ise, ekonominin üretim ve talep yönüyle dengeli bir görünüm sergileyerek yüzde 5 büyüme oranını koruması hedeflenmektedir. Böylece, Türkiye, mevcut dönemdeki zorlu sınamalara rağmen hedeflerine ulaşma kararlılığını sürdürecektir. Yatırım, istihdam, üretim, ihracat ve cari fazla hedefli büyüme esasına dayanan programımızı kararlılıkla uyguluyoruz.

Güçlü ekonomik aktivitenin ve dış talebin ekonominin istihdam oluşturma kapasitesi üzerindeki olumlu etkileriyle istihdamımız 2021 yılının ikinci çeyreği itibarıyla salgın öncesi seviyelerin üzerine çıkmıştır. Devam eden toparlanma süreciyle birlikte, 2022 yılının ikinci çeyreği itibarıyla Türkiye, salgın öncesi döneme göre 2.6 milyona yakın ilave istihdam artışıyla OECD ülkeleri arasında açık ara ilk sırada yer almayı başarmıştır. 2022 yılında istihdamdaki yıllık artışın 1.9 milyona yaklaşması ve işsizlik oranının yıl sonu itibarıyla yüzde 10,8 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2023 yılında ise işsizlik oranının yüzde 10,4'e gerilemesi beklenmektedir.

Önümüzdeki üç yıllık süreçte istihdamın yıllık ortalama 890 bin kişi civarında artacağı ve iş gücüne katılım oranlarında öngörülen artışa rağmen, işsizlik oranının önümüzdeki dönemde tek haneli rakamlara gerileyeceği öngörülmektedir.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; salgın sonrasında piyasalarda oluşan arz talep dengesizliği, başta enerji ve gıda olmak üzere emtia fiyatlarında gözlenen artışlar, tedarik zincirlerinin bozulması ile taşıma maliyetlerinin yükselmesi küresel düzeyde enflasyonist bir dalga yaratmıştır. Söz konusu küresel enflasyonist dalganın etkilerini sınırlamak amacıyla vergi indirimleri ve sübvansiyonlar aracılığıyla temel ürünlere erişimin kolaylaştırılması, başta gıda olmak üzere dış ticaret tedbirleriyle arz kısıtlarının hafifletilmesi ve konut kira artışlarına tavan uygulaması gibi enflasyonla mücadele önlemleri alınmıştır.

Küresel enflasyonist dalga nedeniyle yükselen fiyatlara ve hayat pahalılığına karşı vatandaşlarımızı koruyacak politikaları hızla uygulayarak vatandaşımızı enflasyon altında ezdirmedik. Vatandaşlarımızın satın alma gücünde kayıp yaşamamalarını teminen ücretlerde proaktif bir yaklaşım izledik. Nitekim enflasyonla mücadelede AK PARTİ hükümetlerimiz başarısını her dönemde ispat etmiştir. İktidarımız öncesi dönemlerde uzun yıllar boyunca çözülemez olarak görünen yüksek enflasyon sorununu Hükümetimiz daha önce başarmış olduğu gibi önümüzdeki dönemde de hızla kontrol altına alacaktır.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; 2021 yılı ihracatta birçok rekorun ve ilkin yaşandığı bir dönem oldu. 2018 yılından bu yana ve küresel salgın sonrasında da hızla büyüyen ihracatımız 2018 yılında 177,2 milyar dolardan 2021 yılında 225,2 milyar dolara ulaşarak orta vadeli program hedeflerimizi aşmıştır. Ayrıca, küresel ihracattan aldığımız pay yıl genelinde ilk kez Hükümetimiz döneminde yüzde 1'in üzerine çıkmıştır; aynı değer 2000'de yüzde 0,55 ve 2018'de yüzde 0,91 iken 2022'nin ikinci çeyreği itibarıyla yüzde 1,04'e yükselmiştir.

Güçlü bir büyüme gerçekleştirdiğimiz 2021 yılında, cari işlemler dengemizde de ciddi bir iyileşme yaşadık; bu başarıyı mal ihracatımızdaki toparlanmaya hizmet ihracatımızı da katarak gerçekleştirdik. 2003-2021 arası dönemde ihracatta elde ettiğimiz performansın gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ortalamasının üzerinde olması sevindiricidir. Bu dönemde Türkiye'nin reel mal ihracatı ortalama yüzde 6,9 oranında artarken gelişmiş ülkelerin yüzde 3,6; gelişmekte olan ülkelerin ise yüzde 6,1 oranında artmıştır.

Bölgemizde yaşanan jeopolitik gerilimler ve para politikasında bir çok ülkenin sıkılaştırıcı uygulamaları sonrasında oluşan küresel resesyon beklentilerine ve parite etkisine rağmen ihracatımızı artırmaya devam ediyoruz. 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla yıllıklandırılmış ihracatımız 252 milyar doların üzerine çıkarak bir eşiği daha geride bırakmıştır. Bu başarının elde edilmesinde ihracatçılarımızın ve ihracatçılarımıza destek verip önlerindeki engelleri kaldıran uygulamalarımızın payı büyüktür. OVP'de belirlediğimiz 2023 yılı için ihracat hedefimiz olan 265 milyar dolar ve 2024 yılı hedefimiz 285 milyar dolar için ve hatta bu hedefleri de aşmak üzere yeşil dönüşüm ve dijitalleşme gibi küresel ticaretteki yeni gelişmeleri yakından takip ederek çalışmalarımızı proaktif bir şekilde sürdürmekteyiz.

Küresel düzeyde her ülkeyi derinden etkileyen enerji piyasası gelişmelerinin elbette ki ülkemize de olumsuz yansımaları yaşanmaktadır. Ancak enerji dışı cari işlemler dengemiz son aylarda fazla vererek olumlu seyrini sürdürmektedir. Ayrıca seyahat gelirlerimizdeki artış da cari işlemler dengemize katkısına devam etmektedir. Turizm sektörünün güçlü performansı sürerek 2022 yılı sonunda turizm gelirlerimizin 40 milyar doları aşması sürpriz olmayacaktır.

Ana ihracat pazarlarımızdaki durgunluk belirtilerine rağmen bir taraftan uluslararası müzakerelerde ülkemizin haklarını savunurken diğer taraftan uzak ülkeler başta olmak üzere dış pazarlarımızı çeşitlendirerek ihracat potansiyelimizi artırmayı amaçlıyoruz.

Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri; finansal piyasalarımızın görünümüne baktığımızda Eylül 2022 itibarıyla bankacılık sektörünün tahsili gecikmiş alacaklar oranı yüzde 2,3'le oldukça düşük bir riskliliğe işaret etmektedir. Ayrıca Ağustos 2022 itibarıyla yüzde 18,7 olan sermaye yeterlilik rasyosu ise sektörün güçlü bir sermaye yapısı olduğunu göstermektedir.

Hane halkı ve reel sektör borçluluğu bakımından ülkemiz düşük bir riskliliğe sahiptir. Uluslararası Ödemeler Bankası veri tabanına göre 2022 yılı ilk çeyreği itibarıyla Türkiye'nin hane halkı borcunun gayrisafi yurt içi hasılasına oranı yüzde 13,3 iken gelişmekte olan ülke ağırlıklı ortalaması yüzde 50,7'dir.

Finansal kesim dışındaki firma borcunun gayrisafi yurt içi hasılasına oranının da Türkiye 2022 yılı ilk çeyreği itibarıyla yüzde 72,6 oranla düşük riskliliğe sahiptir. Aynı dönemde gelişmekte olan ülke ağırlıklı ortalaması yüzde 112,6'dır.

Türkiye ekonomisinin hedeflenen güçlü ve istikrarlı büyümeyi sağlaması için yurt içi tasarruflar önem arz etmektedir. 2020 yılında yüzde 26,7 olarak gerçekleşen yurt içi tasarruf oranı 2021 yılında yüzde 30,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranın güncel tahminlerimize göre 2022 yılında yüzde 30,7'ye çıkmasını öngörmekteyiz.

Özellikle salgının ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinin zamanla ortadan kalkmasıyla birlikte gelir dağılımındaki uzun dönemli iyileşmenin devam etmesi hedeflenmektedir. Uluslararası kıyaslamalar açısından önemli bir gelir dağılımı göstergesi olan ve azaldıkça gelir dağılımının iyileştiğini gösteren Gini katsayısı 2006 yılında 0,428 iken 2021 yılında 0,401'e düşmüştür.

Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri; bildiğiniz üzere 2002 yılında AK PARTİ Hükümetinin göreve başlamasıyla birlikte attığımız ilk adımlar ekonomi alanında olmuştur. Cumhurbaşkanımız liderliğinde göreve geldiğimiz ilk günden beri bankacılık sisteminden reel sektöre, kamu maliyesinden finansal sisteme kadar tüm alanlarda yapısal reformları hayata geçirerek ekonomi alanında önemli kazanımlar elde ettik. Özellikle kamu maliyesi alanında Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Sayıştay Kanunu ve birçok düzenlemeyi hayata geçirdik. Vatandaş odaklı, şeffaf, hesap verebilir ve uluslararası standartlara uygun bir kamu mali yönetim sistemi kurduk. Hesap verme sorumluluğu ve mali saydamlık ilkeleri kapsamında güçlü bir dış denetim yapısı oluşturduk. Bütünleşik kamu mali yönetim bilişim sistemi ile kamu mali yönetiminde dijital dönüşümü başlattık. Tek hazine kurumlar hesabıyla kamu nakit yönetiminde etkinlik sağladık. Kamu maliyesinde oluşturduğumuz bütüncül ekosistemle kaynakları etkin ve verimli kullandık. Böylece mali disiplini kalıcı hâle getirdik. Nitekim 2002 yılında yüzde 11,1 olan merkezî yönetim bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılasına oranını, göreve geldikten sonra önemli oranda düşürdük ve bugüne kadar yaşadığımız küresel ve bölgesel krizlere, ülkemize yönelik ekonomik ve siyasi saldırılara, salgın koşullarına rağmen sürdürülebilir düzeyde kalmasını sağladık. Şunu özellikle vurgulamalıyım ki: AK PARTİ hükümetleri hiçbir zaman popülist uygulamalarla kamu maliyesi göstergelerinin bozulmasına izin vermemiştir ve vermeyecektir de. Mali disiplin kararlılığımız dün nasılsa bugün de aynı şekilde devam etmektedir.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; bir tarafta mali disipline kararlılıkla devam ederken diğer taraftan da bütçe-yi faiz bütçesi olmaktan çıkararak hizmet bütçesi hâline getirdik. 2002 yılında bütçenin yüzde 43,2'si faize harcanırken 2021 yıl sonu itibarıyla bu oran yüzde 11,3'e düşürdük. Benzer şekilde, 2002 yılında toplanan 100 liralık vergi gelirinin 85,7 lirası faiz ödemelerine gidiyorken 2021 yılı itibarıyla sadece 15,5 lirasının faiz ödemelerine gitmesini sağladık. Bu sayede, elde ettiğimiz mali alanı eğitime, sağlığa, sosyal kesimlere ve ülkemizin büyüme potansiyeline katkı sağlayacak yatırım alanlarına aktardık. AK PARTİ hükümetlerinin hazırladığı bütçelerin öncekilerden farkı, kompozisyonunun yani odağının değişmesidir. Bizler bütçelerimizi milletimize sunacağımız hizmetin bir aracı olarak gördük ve vatandaş odaklı hazırladık, ülkemizde eser siyasetini egemen kıldık.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; yine, hükümetlerimiz döneminde, çalışanlarımızın ve emeklilerimizin aylık ve ücretlerinde enflasyonun oldukça üzerinde reel artışlar yaptık. Hiçbir çalışanımızı ve emeklimizi bugüne kadar enflasyona ezdirmedik, bundan sonra da ezdirmeyeceğiz. Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik ve jeopolitik gelişmeler sonucu fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen artışlar da dikkate alınarak bu yıl asgari ücrette yüzde 94,6 oranında, kamu görevlilerinin ve memur emeklilerinin ücret ve aylıklarında yüzde 85,5 oranında, SSK ve BAĞ-KUR emekli aylıklarındaysa yüzde 78,6 oranında kümülatif artışlar yaptık. Bu süreçte, gelir politikası üretme ve uygulama süreçlerimizi güçlü ve dinamik hâle getirdik. Bu amaçla kurumsal yapılanmaya öncelik verdik, sürdürülebilir gelir kaynaklarına odaklandık, vergiye gönüllü uyumu güçlendirdik, vergi tahsilatında etkinliği artırdık, kayıt dışılıkla mücadelede önemli bir mesafe katettik, vergisini düzenli ödeyen mükelleflerimize vergi indirimi imkânı getirdik. Teşvik sistemimizi yenileyerek bölgesel boyutunu güçlendirdik. Ülkemize rekabet üstünlüğü sağlayacak AR-GE ve tasarım faaliyetlerine vergi desteklerimizi esirgemedik. Salgın ve doğal afetlerin yaşandığı zor koşullarda her zaman vatandaşlarımızın yanında olduk. Mali alanda da bazı yükümlülükleri erteledik, kamuya olan borçlarını yapılandırdık, ödeme kolaylıkları sağladık.

2021 yılında salgının vatandaşlarımız üzerindeki etkilerini sınırlandırmak ve enflasyonla mücadeleye katkı sağlamak amacıyla 154,2 milyar lira vergi gelirinden vazgeçtik. 2022 yılında da enflasyonla mücadele kapsamında 276,8 milyar liralık vergi gelirinden vazgeçiyoruz. 2022 yılında, ihtiyaç duyulan tüm alanlara yönelik desteklerimizi sürdürürken bütçe açığımızı yüzde 3,5'ün altında tutarak kamu maliyesi göstergelerinin sürdürülebilirliğine önem veriyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dış risklere karşı Hükümet olarak aldığımız tedbirlerle de kısaca değinmek isterim. Ekonomilerin baş döndürücü bir değişim ve dönüşüm sürecine girdiği, üretimin, küresel tedarik zincirlerinin ve ticaretin yeniden şekillendiği salgın sonrası dönemde ortaya çıkan fırsatları en iyi şekilde değerlendirmek için yatırımı, üretimi, ihracatı ve istihdamı odağına alan ekonomi politikalarımızı hayata geçirdik. Bu kapsamda, katma değerli üretimi teşvik etmek amacıyla, kredilerin bu alanlara aktarılmasını sağlayan selektif kredi politikamızı uygulamaya koyduk. Selektif kredi yaklaşımının etkisiyle kur etkisinden arındırılmış yıllık ticari kredi büyümesi, 2021 yılının Eylül ayında yüzde 6 iken 2022 yılı Eylül ayında yüzde 37,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu politikamızı tamamlayacak şekilde ihracata, yatırıma ve işletme harcamalarına yönelik reel sektörümüze kefalet hacmi toplam 61,3 milyar lira olan hazine destekli KGF paketleri sağlanmıştır. Teminat yetersizliği nedeniyle finansmana erişemeyen işletmelerin finansman sorunlarını çözmek üzere Hazine Destekli Kefalet Sistemi etkin bir şekilde kullanılmaya devam edilmektedir. Böylece, firmaların işletme giderlerini karşılamak, yatırım, ihracat ve imalatı teşvik etmek üzere yaklaşık 70,4 milyar liralık kredi imkânı işletmelerimizin kullanımına sunulmuştur.

Bunun yanı sıra, 2022 yılının ikinci yarısında sektörel ihtiyaçlar gözetilerek tarım ve inşaat sektörüne yönelik açıklanan paketlerle 41,8 milyar liralık ilave kredi imkânı sağlanmıştır. İlave olarak, bu yıl yapılan yasal değişikliklerle sistem kapsamında kredi garanti kurumlarına aktarılacak yasal kaynak tutarı da 50 milyar liradan 100 milyar liraya çıkarılmıştır. Önümüzdeki dönemde de KOBİ'lerimiz başta olmak üzere, makro politikalarımızla uyumlu olarak üretimi, istihdamı, yatırımı, ihracatı ve büyümeyi destekleme amacıyla işletmelerimizin finansmana erişimini kolaylaştırmaya devam edeceğiz.

Diğer yandan, 100 milyar lirası ihracatçılara, 50 milyar lirası ise turizmciilere olmak üzere toplamda 150 milyar liralık uzun vadeli ve düşük faizli kredi imkânı sağlıyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından yakın zamanda müjdesi verilen esnaf ve zanaatkarlarımıza yönelik 100 milyar liralık yeni bir kredi desteği sağlıyoruz. Bu kredileri yüzde 7,5 faiz oranı ve altmış aya kadar vade imkânıyla esnafımızın kullanımına sunuyoruz.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; enflasyonla mücadele açısından büyük önemi haiz millî para birimimizin istikrarını tesis etmek üzere adımlar attık. Bu kapsamda, 2021 yılı Aralık ayında liralama politikamızın bir unsuru olarak Kur Korunmalı Mevduat ve Kalkınma Hesabı'nı devreye aldık. Bu finansal ürüne vatandaşlarımız ve şirketlerimiz yüksek ilgi göstermiş ve ürün devreye alındıktan sonra döviz piyasalarında istikrar sağlanmaya başlamıştır.

Alternatif enstrümanlar geliştirerek finansal istikrarımızı desteklemeye devam ediyoruz. Üst fonlara kaynak aktarımı kapsamında Türk Büyüme ve İnovasyon Fonu aracılığıyla girişim sermayesi fonları üzerinden şirketlere bugüne kadar toplamda 1,97 milyar lira finansman sağlanmıştır. Girişim sermayesi fonlarına TÜBİTAK'la iş birliği içinde Tech-InvesTR Programı kapsamında kaynak aktarılmaktadır. Bu kapsamda, kaynak aktarımı kararı alınan fonların toplam büyüklüğü 2,28 milyar liraya ulaşmıştır. Yastıkaltı altınların finansal sisteme kazandırılması için Altın Tasarruf Ekosistemi'ni

hayata geçirdik. Alternatif finans araçlarının başında gelen katılım finans sisteminin daha da gelişmesi ve finansal sistem içerisindeki payının artırılması amacıyla adımlarımızı kararlılıkla atmaya devam ediyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bildiğiniz üzere, tüm dünya Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle doğal gaz kriziyle karşı karşıya kaldı ve enerji arz güvenliği küresel bir mesele hâline geldi. Özellikle, Kuzey Akım 1 Doğal Gaz Boru Hattı'nın Rusya tarafından kapatılması nedeniyle Avrupa ülkeleri, enerji tedariki ve arz güvenliği kapsamında oldukça zorlu bir sürece girmiştir.

Hükümetimiz ise bu sıkıntılı dönemde gerçekleştirdiği başarılı diplomasiyle enerji arz güvenliğini sağlamış ve kış aylarında yaşanabilecek olası bir doğal gaz krizinin önüne geçmiştir. Öyle ki, Silivri Doğal Gaz Depolama Tesisi'mizde kapasite artışına yönelik yaptığımız çalışmalar sona ermiş olup 3,2 milyar metreküplük kapasiteyi 4,6 milyar metreküpe çıkarmış bulunmaktayız. Hem Silivri hem de Tuz Gölü Yer Altı Doğal Gaz Depolama Tesisleri'mizde depo doluluk oranlarında yüzde 100'e ulaştık.

2020 yılından itibaren Karadeniz'deki Sakarya Doğal Gaz Sahası'nda keşfedilen 540 milyar metreküplük doğal gaz rezervini 2023 yılı itibarıyla halkımızın kullanımına sunacağız. 2023'ün birinci çeyreğinde ilk fazda üretilecek günlük 10 milyon metreküp doğal gazı millî iletim sistemimize aktarmış olacağız. Söz konusu miktar, yıllık bazda yaklaşık 4 milyar metreküp doğal gaza tekabül ederken 2027-2028 yıllarında yıllık 15 milyar metreküpe çıkartılacaktır.

Küresel enerji piyasalarındaki anormal yükselişleri vatandaşlarımıza tam olarak yansıtılmak için çaba gösteriyoruz. Vatandaşlarımızda doğal gazda yüzde 80, elektrikte ise birinci kademede yüzde 50 sübvansiyon sağlıyoruz. Önümüzdeki dönemde de destek uygulamasına devam edilecektir.

Ülkemiz elektrik fiyatları Avrupa ülkelerindeki elektrik fiyatlarının oldukça altında seyretmektedir. 2022 yılı Eylül ayı ülkemiz hane halkı elektrik fiyatı vergi ve fonlar dâhil megavatsaat başına 102 avro olup bu rakam İngiltere'de 395 avro, Almanya'da 549 avro ve Fransa'da ise 277 avro seviyelerindedir.

Paris Anlaşması'nı imzaladıktan sonra açıkladığımız 2053 yılında karbon nötr olma hedefimize ulaşabilmek için bütüncül ve etkin nitelikteki kamu politikalarını hayata geçirmeye başladık.

Lisanssız rüzgâr enerji santralleri ve güneş enerji santralleri yatırımlarını 4'üncü bölge teşvikleri kapsamına aldık. Tarımsal sulamada kullanılan elektriğin güneş enerjisi ile sağlanmasına yönelik Güneş Enerji Santralleri ve Sulama Kanalları Projesi'ni başlattık. Konutlarda enerji verimliliğini artırmak amacıyla konutlarda ısı yalıtımı kredisini halkımızın kullanımına sunduk.

Başta yerli otomobil markamız olan TOGG olmak üzere elektrikli araçların yaygınlaşması amacıyla 81 ilde 1.500'den fazla şarj istasyonunun kurulmasına yönelik Elektrikli Araç Şarj İstasyonları Destek Programı'nı başlattık.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; orta vadeli programdaki temel politikalar ve bütçe öngörülerine bakacak olursak orta vadeli programla temel amacımız da salgın sonrası toparlanma sürecinde edilen kazanımları koruyarak yatırım, istihdam, üretim ve ihracatı önceleyen büyümenin sürdürülmesi; verimli ve rekabetçi yerli üretim yapısının güçlendirilerek ithalat bağımlılığının azaltılmasıdır. Bu kapsamda, program döneminde, büyüme potansiyelini ve istihdamı artıran yüksek katma değerli üretimi öncelikli kılan ihracat temelli sürdürülebilir büyüme stratejisi ve kalıcı fiyat istikrarına ulaşılması hedefi kararlı bir biçimde uygulanmaya devam edecektir. Bu uygulamalarla 2002 yılında 9.279 dolar olan satın alma gücü paritesine göre kişi başı gelirimizin 2023 yılında hedeflediğimiz büyüme artışıyla yaklaşık 38 bin dolara, program dönemi sonunda ise yaklaşık 44 bin dolara çıkmasını bekliyoruz.

2023-2025 OVP'de açıkladığımız üzere bütçe açığının gayrisafı yurt içi hasılaya oranını program dönemi sonunda yüzde 1,5'a indirmekte kararlıyız.

Devlet iç borçlanma senedi ortalama faizi 2002 yılında yüzde 62,7 seviyesindeyken 2021 yılında yüzde 14,6 olarak gerçekleşmiş, 2022 yılı Eylül ayında ise yüzde 11,7 olmuştur. Borçlanma faizlerinde görülen hızlı gerilemenin piyasalarda yarattığı olumlu havayla yurt içi borçlanmanın kompozisyonunda da önemli iyileşme sağlamıştır. Ayrıca, 2002 yılında 9,4 ay olan iç borçlanmanın ortalama vadesi 2022 yılında 67 aya yükselmiştir. Dolayısıyla borçlanmanın ortalama vadesi uzamış, değişken faizli borçlanma azaltılarak sabit faizli borçlanmalar artırılmıştır. Yine bu kapsamda, TL cinsi sabit faizli ve uzun vadeli borçlanmalara ağırlık verilerek yurt içi döviz cinsi borçlanmalar azaltılmıştır. Dış finansman tarafında ise artan jeopolitik risklerin etkisiyle uluslararası finansal piyasalarda oynaklığın ve borçlanma maliyetlerinin yüksek seyrettiği son dönemde gerçekleştirilen 2,5 milyar dolarlık kira sertifikası ihracı yoğun talep görmüştür. Böylece dünya genelinde finansmana erişimin zorlaştığı 2022 yılında yapılan 3 ayrı ihraçla toplamda 7,5 milyar dolar dış finansman sağlanmıştır. 2002 yılında yüzde 71,5 olan Avrupa Birliği tanımlı borç stokunun gayrisafi yurt içi hasılaya oranı 2022 yılı ikinci çeyreği itibarıyla yüzde 39,3 seviyesine gerilemiştir. Söz konusu oran AB ülkelerinde ortalama yüzde 88 seviyesinde seyretmektedir. Kamu borç stokunun makroekonomik değişkenlere karşı duyarlılığı, kamu maliyesindeki sıkı duruş ve borç stokunun yapısında kaydedilen iyileşme sayesinde önemli ölçüde azaltılmış ve kamu borç stokunun sürdürülebilirliği sağlanmıştır.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; 2021 Yılı Kesin Hesap Kanun Teklifi'ne ilişkin temel büyüklüklere değinmek istiyorum. 2021 yılında bütçe giderleri 1 trilyon 603,5 milyar lira, bütçe gelirleri 1 trilyon 402 milyar lira, bütçe açığı 201,5 milyar lira, faiz dışı açık 20,7 milyar lira olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılı merkezî yönetim bütçe tahmini ve yıl sonu gerçekleştirmelerine bakılacak olursa, 2021 yılı bütçe giderleri, bütçe başlangıç tahmininin yüzde 19,1 ve yıl sonu gerçekleşme tahmininin ise yüzde 6,5 üzerinde gerçekleşmiştir. Buna karşın, bütçe gelirlerimiz bütçe başlangıç tahminine göre yüzde 27,3 ve yıl sonu gerçekleşme tahminine göre yüzde 9,9 oranında artış göstermiştir. 2021 yılında 201,5 milyar lira olarak gerçekleşen bütçe açığı başlangıçta öngörülen açığın 43,5 milyar lira altında, yıl sonu gerçekleşme tahmininin 28,5 milyar lira altında gerçekleşmiştir. Ayrıca, 2020 yılında 41,3 milyar lira olan faiz dışı bütçe açığı 2021 yılında 20,7 milyar liraya düşürülmüştür. Bütçe disiplinine verilen önem sayesinde bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı hem orta vadeli programda yer alan hedefin hem de Maasricht Kriterlerinin altında kalarak yüzde 2,8 olmuştur. Bu oran 2021 yılında Avrupa Birliği üyesi ülkelerde ortalama yüzde 4,7'dir. Bütçe disiplininin ödün vermeden yapılan harcamaların kompozisyonuna bakıldığında, harcamaların yüzde 40,7'sinin cari transferler ve sermaye transferlerinden, yüzde 25,2'sinin personel giderleri ile bunların SGK devlet primi giderlerinden, yüzde 16,5'inin mal ve hizmet alım giderleri ve sermaye giderlerinden, yüzde 11,3'ünün faiz giderlerinden, yüzde 6,4'ünün ise borç verme giderlerinden oluştuğu görülmektedir. Harcamalarda gerçekleştirilen bu ihtiyatlı duruşun yanında yukarıda paylaşmış olduğum mali verilerden de anlaşılacağı üzere bütçemizin neredeyse yarısını transfer harcamalarına, dörde 1'ini ise personel giderlerine ayırarak vatandaş odaklı mali politikamızı 2021 yılında da devam ettirdik.

2021 yılına ait bütçe performans göstergelerine ilişkin bazı bilgileri de sizlerle paylaşmak isterim. Genel devlet dengesinin gayrisafi yurt içi hasılasına oranı yüzde eksi 4,5 olarak öngörülmüşken yüksek bütçe performansı bu oran yüzde eksi 2,6 olarak gerçekleşmiştir. Kamu kesimi tasarruflarının gayrisafi yurt içi hasılasına oranı yüzde eksi 1,6 olarak öngörülmüşken 2,5 puan iyileşerek yüzde 0,9 olarak gerçekleşmiştir. İmalat sanayi ihracatı 173,5 milyar dolar olarak hedeflenmişken yapılan teşviklerimizin de katkısıyla 212,8 milyar dolara yükselmiştir. İmalat sanayisinin gayrisafi yurt içi hasıla içindeki payı yüzde 20,4 olarak öngörülmüşken yüzde 21,9 olarak gerçekleşmiştir. İstihdam oranı yüzde 44,6 olarak öngörülmüşken yüzde 45,2 olarak gerçekleşmiştir. Kırmızı et üretim miktarı 1

milyon 518 bin ton olarak öngörülmüşken 1 milyon 952 bin tona yükselmiştir. İhraç edilen bitkisel ürün değeri 6,3 milyar dolar olarak öngörülmüşken 9,6 milyar dolara yükselmiştir. Kadın işverenlerin oranı yüzde 10,4 olarak hedeflenmişken 2,8 puan artışla yüzde 13,2 olarak gerçekleşmiştir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; 2022 yılı merkezi yönetim bütçe gerçekleştirmelerine ilişkin yıl sonu beklentimiz şu şekildedir: 2022 yılında merkezi yönetim bütçe giderlerinin 3 trilyon 133,7 milyar lira, merkezi yönetim bütçe gelirlerinin 2 trilyon 672,5 milyar lira, bütçe açığının 461,2 milyar lira, faiz dışı açığın 131,4 milyar lira olarak gerçekleşeceğini tahmin ediyoruz. 2022 yıl sonu bütçe açığının millî gelire oranının ise yüzde 3,4 olacağını öngörüyoruz. Bütçe giderlerinin detaylarına bakacak olursak 2022 yılında personel giderlerinin 617,3 milyar lira, sosyal güvenlik kurumlarına 98,1 milyar lira, devlet primi giderlerinin, mal ve hizmet alım giderlerinin 258,3 milyar lira, cari transferlerin 1 trilyon 224,4 milyar, sermaye giderlerinin 277,6 milyar, sermaye transferlerinin 35,9 milyar, borç verme giderlerinin 292,2 milyar, faiz giderlerinin 329,8 milyar lira olarak gerçekleşmesini bekliyoruz. 2022 yılında vergi gelirlerinin ise yaklaşık 2 trilyon 269,6 milyar lira, vergi dışı gelirlerin ise yaklaşık 402, 9 milyar lira olacağını öngörüyoruz.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'nde ekonomik sınıflandırmaya göre dağılıma bakacak olursak orta vadeli programla uyumlu bir biçimde 2023 yılı bütçemiz ülkemizin kalkınma hedefleri, halkımızın ihtiyaçları ile sosyal ve mali alanda ilerlemeye yönelik adımlar çerçevesinde hazırlanmış ve Komisyonunuza sunulmuştur. 2023 yılı bütçemizde bütçe giderleri 4 trilyon 469,6 milyar, bütçe gelirleri 3 trilyon 810,1 milyar, bütçe açığı 659,4 milyar lira olarak öngörülmüştür. 2022 yılına göre -buna ek bütçe dâhil- 2023 yılı bütçe ödenekleri yüzde 57,9 dokuz artmaktadır. 2023 yılı bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırmaya göre dağılımı ise şu şekildedir: Personel giderleri 952,3 milyar, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri 150,4 milyar, mal ve hizmet alım giderleri 318,7 milyar, cari transferler 1 trilyon 682 milyar, sermaye giderleri 315,8 milyar, sermaye transferleri 37,3 milyar lira, borç verme giderleri 359,2 milyar, yedek ödenekler 88,2 milyar, faiz giderleri 565,6 milyar liradır.

2023 yılında merkezi yönetim bütçe gelirlerinin, 2022 yılı gerçekleşme tahminine göre yüzde 42,6 artışla 3 trilyon 810 milyar liraya, vergi gelirlerinin ise yüzde 41 oranında artarak yaklaşık 3 trilyon 200 milyar liraya ulaşacağı tahmin edilmektedir.

2023 yılında bütçe gelirlerinin alt kademeleri yine şu şekilde tahmin edilmektedir: Gelir vergisi 495,495 milyar lira, kurumlar vergisi 619,1 milyar lira, özel tüketim vergisi 510,6 milyar, dâhilde alınan KDV 203,6 milyar, ithalatta alınan KDV 931,4 milyar, motorlu taşıtlar vergisi 38,7 milyar, banka ve sigorta muameleleri vergisi 75,1 milyar, damga vergisi 55,5 milyar, harçlar 105,2 milyar, diğer vergiler 165,3 milyar lira, vergi dışı gelirler 610,6 milyar lira.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; konuşmamın bu bölümünde, 2023 yılı merkezi yönetim bütçesinin temel özelliklerine değinmek istiyorum.

Milletimizin karşısına güçlü bir eser ve hizmet altyapısı, sanayi ve ticaret işleyişi ile güvenlik ve diplomasi çerçevesiyle örülü yirmi yıllık kazanımlarla çıkıyoruz. Hayatın her alanında ülkenin çehresini, milletin makûs talihini değiştiren nice reformlarıyla, Türkiye'ye çağ atlatmış olmanın huzuruyla bugün sizlerin karşınızdayız.

2002 yılından beri eğitimi en öncelikli meselemiz olarak gördük ve 7,5 milyar lira olarak devraldığımız Millî Eğitim Bakanlığı bütçesini 2023 yılında 435 milyar liraya yükselttik. 2018 yılıyla kıyasladığımızda ise 2023 yılında Bakanlık bütçesi 4,4 kat artmıştır. 2002 yılında 3,1 milyar lira olan yükseköğretim kurumları bütçelerini 43,3 kat artışla, 2023 yılında 134,7 milyar liraya çıkarıyoruz. 2018 yılıyla kıyasladığımızda ise 2023 yılında yükseköğretim kurumları bütçeleri 4,3 kat artmıştır.

Yükseköğretimi de dâhil ettiğimizde, eğitim bütçemizi 2023 yılında, 2022 yılı ek bütçe dâhil ödeneğine göre yüzde 66,9 arttırarak 649,8 milyar liraya yükseltiyoruz. Tüm çocuklarımızın kaliteli eğitime erişimini sağlamak amacıyla, özellikle dezavantajlı bölgelerdeki okulların fiziki imkânlarının iyileştirilmesi, yeni derslik yapımları, eğitim yapılarının depreme karşı güçlendirilmesi, okulların bilişim altyapılarının iyileştirilmesi ve internet erişiminin sağlanması gibi faaliyetler başta olmak üzere Millî Eğitim Bakanlığının yatırım bütçesini 2022 yılı ödeneğine göre yüzde 106 artışla 19,4 milyar liradan yaklaşık 40 milyar liraya yükseltiyoruz.

Ayrıca, yükseköğrenim öğrencilerinin faydalandığı yurt yatak kapasitesi 2002 yılı sonunda 182.258 iken 2022 yılı Eylül ayında 825 bin sayısına ulaştırılmış, bu alanda yüzde 353'lük bir artış sağlanmıştır. İlaveten, yatırım programında yer alan 103 adet yurt projesinin yapımına da devam edilmektedir.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; Türkiye'nin son yirmi yılında gerçekleştirdiği kalkınma devriminin en iftihar verici sonuçlarından biri de sağlıkta yaşanmıştır. 2023 yılında merkezî yönetim bütçesinden sağlığa ayrılan kaynağı yüzde 69,1 oranında arttırarak 307 milyar liraya çıkarıyoruz. Sağlık Bakanlığı ve yükseköğretim kurumları döner sermayeleri ile Sosyal Güvenlik Kurumundan yapılacak sağlık harcamaları da dikkate alındığında sağlık alanına ilişkin ayrılan toplam kaynak 696,800 milyar liraya ulaşmaktadır. 2002 yılında toplam hekim sayımız 91.949 iken 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla ülkemizde toplam hekim sayımız 184.452'ye yükselmiştir. 2002 yılında hemşire ve ebe sayımız 113.872 iken 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla 303.340'a yükselmiştir. Ödeme gücü olmayan vatandaşlarımızın primlerini devlet olarak biz üstlenmiş durumdayız; 2023 yılı bütçesine bu amaçla 52 milyar 574 milyon lira ödenek konmuştur. Geri ödeme kapsamındaki ilaç sayısını eylül ayı itibarıyla 8.671'e çıkarttık.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; 2023 yılı bütçemizde Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılacak transferler tutarının yaklaşık 583 milyar lira olmasını öngörüyoruz. Sosyal Güvenlik Kurumunun bütçesine ilişkin önemli bir gösterge olan gelirlerin giderleri karşılama oranı 2002 yılında yüzde 71,5 iken bu oranın 2023 yılı sonunda yüzde 96,3 olarak gerçekleşmesini bekliyoruz; bu kapsamda sosyal güvenlik sisteminin mali sürdürülebilirliği güçlendirilecektir, sağlık hizmetlerinin geri ödemesinde risk analizini ve hizmet sunucularının davranışlarını dikkate alan denetim modelleri geliştirilecektir. Sosyal Güvenlik Kurumunun bilişim sistemleri güçlendirilecek; geri ödeme, emeklilik ve tescil işlemleriyle ilgili bilgi sistemlerinin entegrasyonu iyileştirilecek ve vatandaşların daha az belgeyle etkin, hızlı ve tek elden hizmet alması için kurumlar arası veri paylaşımı arttırılacaktır. Türkiye dünyanın en iyi işleyen, en kuşatıcı sosyal destek sistemine sahip ülkelerinden biridir ve bunun benzeri de yoktur. Hükûmete geldiğimiz 2002 yılında 1,6 milyar lira olan sosyal yardım bütçesini, 2023 yılında geçtiğimiz yıla göre yüzde 73,5 oranında arttırarak 258,4 milyar liraya çıkarıyoruz. Sosyal yardım bütçesinin millî gelirimize oranı 2002'de yüzde 0,4 iken 2023 yılında bu oran yüzde 1,4 düzeyine yükselmiştir.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; 2023 yılında bütçemizden tarıma ayrılan toplam kaynağı 142,9 milyar liraya çıkartıyoruz. Bu kapsamda tarımsal destek programları için 54 milyar lira; tarım sektörü yatırım ödenekleri için 40,4 milyar; tarımsal kredi sübvansiyonu müdahale alımları, tarımsal KİT ve ihracat destekleri için 48,5 milyar lira kaynak ayırıyoruz. Sulama projelerinden demir yolu projelerine, havalimanlarından deniz yolu yatırımlarına birçok alanda yatırımlarımıza hız kesmeden devam ediyoruz. 2018 yılında merkezî yönetim bütçesinden yatırımlara ayrılan toplam kaynak 105 milyar 69 milyon lira iken 2023 yılında yüzde 265 oranında artışla 383 milyar 111 milyon liraya ulaşmıştır.

Tarım sektörüne yönelik yatırım ödeneklerini artırmaya devam ediyoruz. Tarımsal sulama yatırımı ödeneği 2020 yılında 3,7 milyar lira düzeyindeyken 2021 yılında bu rakamı 9 milyar liraya, 2022 yılında 12,5 milyar liraya, ek bütçeyle birlikte ise 20,4 milyar liraya çıkardık; 2023 yılında da bir önceki yıl bütçe ödeneğine göre yüzde 109, ek bütçe dâhil ödeneğe göre ise yüzde 28 artışla 26,1 milyar liraya çıkarıyoruz. 2023 yılında brüt 163.414 hektar alanı sulamaya açmayı hedefliyoruz.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; özel sektör yatırımlarının yarattığı katma değer ve istihdamın bilinciyle, son yıllarda önemli ölçüde artırdığımız reel sektör desteklerine 2023 yılında da tüm hızıyla devam ediyoruz. Reel kesim destekleri için bütçemizden 145,4 milyar lira olarak ayırdığımız ödenek bunun göstergesidir. Bu kapsamda, Sosyal Güvenlik Kurumu işveren prim ödemeleri için 68,1 milyar, Hazine destekli kefaletle sağlanan krediler için faiz destek tutarı olarak 7 milyar, tarımsal işletmeler ve çiftçilerimiz için faiz destek tutarı olarak 21,5 milyar, Halk Bankası aracılığıyla kullandığımız esnaf kredileri faiz desteği için 10,9 milyar, ihracat destekleri kapsamında 10,3 milyar, EXIMBANK sermaye artırımını için 6,8 milyar, küçük ve orta ölçekli işletmelerimizin desteklenmesi için 3,3 milyar, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımız aracılığıyla kullanılmak üzere teşvik ödemeleri kapsamında 6 milyar lira kaynak ayırdık.

Bugüne kadar otomotiv sektörü alanında elektrikli araç ve sistemleri, hibrit motor, yeni nesil yüksek basınçlı benzinli enjektör, muhtelif sektörlerle yönelik batarya üretimi, savunma sanayisi alanında millî muharip uçak, insansız hava aracı, zırhlı araç ve silah sistemleri üretimi, enerji sektörüne yönelik güneş paneli üretimi, stratejik petrokimya ürünlerinin üretimi, sağlık alanında ise ilaçlı stent ve kalp kapakçığı üretimi gibi ileri teknoloji gerektiren ve katma değeri yüksek alanlarda ülkemizin geleceğine yön verecek nitelikte 50 büyük ölçekli yatırımı proje bazlı yatırım teşvik sistemi kapsamında destekliyoruz.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; kentsel dönüşüm faaliyetlerini de yürüten TOKİ, yirmi yıl içinde ürettiği 1 milyon 170 bin konutla en çok konut üreten kamu kuruluşlarının başında yer almaktadır. Yaklaşık 5 milyon vatandaşımız TOKİ'nin ürettiği depreme dayanıklı, sosyal donatıları ve çevre düzenlemeleriyle kaliteli konutlarda oturmaktadır. Dar ve orta gelirli grupların konuta ulaşabilirliğinin kolaylaştırılması için ilk etapta 250 bin konut olmak üzere, kampanyalarla, program döneminde toplamda 500 bin konut üretilecektir. Kendi evini yapacak vatandaşlara imarlı ve altyapısı hazır olmak üzere toplam 1 milyon konut arsası üretilmesi planlanmaktadır. Proje kapsamında resmî işlemleri tamamlanan müracaat sayısı 4 milyon 560 bine ulaşmıştır. İlk Evim Arsa Projesi'ne başvurular ise 331 bine ulaşmıştır. Böylece düşük tutarlı peşinat ve taksitlerle vatandaşlarımızın konut sahibi olması sağlanarak konuta erişimi kolaylaşacaktır.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; sosyal devlet ilkesiyle ülkemizin sahip olduğu refahı toplumun tüm katmanlarına yaymaya kararlıyız. 2023 yılı bütçemizde sosyal harcamalar için ayırdığımız kaynak miktarını 2002 yılındaki 1,6 milyar seviyesinden 258,4 milyar liraya çıkardık; bu tutar 2023 yılı bütçesinin yüzde 5,8'ine denk gelmektedir. Aile ve toplum hizmetleri alanında da çalışmalarımıza hız kesmeden devam edeceğiz. Bu bağlamda sosyal hizmet merkezlerini yaygınlaştırmaya devam ederek sayılarını ülkemiz genelinde 410'a ulaştıracağız. Kadının Güçlenmesi Programı için ayırdığımız kaynak miktarını bir önceki yıla göre yüzde 53,2 oranında artırarak 2 milyar liranın üzerine çıkardık. Her çocuğun aile ortamında bakımını sağlamak hedefiyle 8 ilde toplam 340 kapasiteli 8 çocuk evleri sitesini hizmete başlatacağız. Engellilik ve yaşlılık alanındaki hiç kimseyi arkada bırakmayan toplum vizyonuyla hareket ederek çalışmalarımıza 2023 yılında da devam edeceğiz. Şehit yakını ve gazilerimize ekonomik ve sosyal desteklerimizi de hiçbir maliyet hesabı yapmaksızın sürdüreceğiz.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; gelir politikalarımız ve uygulamadaki izdüşümüne bakacak olursak gelir politika ve uygulamalarımızın ana gayesi işçimizden çiftçimize, esnafımızdan iş insanımıza kadar vatandaşlarımızın tümünün ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Ekonomideki potansiyelimizi artıracak yatırımları, katma değerli üretimi, ihracatı, yurt içi tasarrufları ve nitelikli istihdamı güçlü bir şekilde destekliyoruz. 2022 yılı başından itibaren asgari ücreti vergi dışı bıraktık, vergi adaleti ve eşitlik bağlamında tüm ücretlilerin asgari ücrete isabet eden kısmından da vergi alınmamasını sağladık. Bu düzenlemeyle sadece 2022 yılı içinde 90,6 milyar lira vergi alınmasından vazgeçerek çalışanlarımızın alım güçlerine ilave bir destek sağladık. Basit usulde vergilendirilen yaklaşık 850 bin esnafımızın kazançlarını gelir vergisinden istisna ettik. Çiftçimizi desteklemek amacıyla tarımsal destekleme ödemelerinde gelir vergisini kaldırdık. Esnaf muafiyetinin kapsamını genişlettik. İşçilere verilen günlük yemek bedeli ve günlük yol bedeli istisna tutarlarını artırdık. Vatandaşlarımızın alım güçlerini artırıyor, gelir dağılımında adaleti iyileştiriyoruz.

Sadece gelir tarafında değil harcama tarafında da vergi oran indirimleri yaptık. Böylece bir taraftan vatandaşlarımızın alım güçlerini destekledik diğer taraftan enflasyonla mücadelede vergi yoluyla önemli bir destek sunmuş olduk. Bu kapsamda başta gıda maddelerinde yüzde 8 olan KDV oranının yüzde 1'e indirilmesi olmak üzere, yeme içme hizmetlerinde, bazı temizlik ve bakım ürünlerinde, meskenlerde ve tarımsal sulamada kullanılan elektrikte, arsa ve arazi teslimlerinde, bazı tarım makinalarında önemli KDV indirimleri yaptık. İhracatçı şirketlerimiz ile sanayi sicil belgesini haiz imalatçı şirketlerimiz için kurumlar vergisini 1 puan indirdik. Sanayi sicil belgesini haiz olan sanayicilerin yeni makine ve teçhizat alımlarına yatırım teşvik belgesi olmasa dahi KDV istisnası tanıdık. Yine 2023 yılı sonuna kadar alınacak yeni makine ve teçhizatın amortisman sürelerini yarıya indirdik. Yatırım teşvik sisteminde hak edilen yatırıma katkı tutarının kurumlar vergisi haricindeki diğer vergi ödemelerinden de belli oranda indirilmesine imkân sağladık. Vergiye uyumu güçlendiriyor, kayıt dışı ekonomiyle güçlü mücadelemizi sürdürüyoruz.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; yürütme organı olarak bütçe görüşmelerini hem milletimize hesap verdiğimiz hem de yatırım ve reform yol haritamızı milletimizin takdirlerine sunduğumuz bir mecra olarak görüyoruz. Kabinemizin yapacağı icraatların yol haritası olan bütçe teklifimizi siz değerli milletvekillerimizle ne kadar iyi istişare eder, tartışır, ve geliştirirsek o derece büyük kazanımlar elde edeceğimize inanıyoruz. Bütçe teklifimiz, Anayasa ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemimizin belirlediği kural ve ilkeler çerçevesinde, milletimizin ihtiyaçları ve kalkınma hedeflerimiz doğrultusunda kamu hizmetlerinde süreklilik ve verimliliği esas alarak hazırlanmıştır. OVP ve bütçemizde taahhüt ettiğimiz makroekonomik politikalar birbirleriyle tutarlı olacak şekilde yakından takip edilmekte ve ekonomimizi bu zorlu konjonktürde dahi kaynakların etkin dağılımı çerçevesinde büyütme amaçlamaktadır. Bütçemiz, AK PARTİ hükümetleri döneminde hazırlanan geçmiş tüm bütçeler gibi Türkiye'nin başarı hikâyelerine ve kazanımlarına dayanak oluşturacaktır. Gazi Meclisimizde sürdüreceğimiz bütçe görüşmeleri, yürütme erkinin demokratik yollardan denetlenmesi yönünde sağlam bir zemin teşkil edecektir. Mali disiplinden taviz vermeden yeni hükümet sistemimizin sağladığı hız ve dinamizmi kullanarak hazırladığımız bütçemizin milletimiz için en güzel eserlere vesile olacağına inanıyorum.

Konuşmamı ve sunuşumu sonlandırırken 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve 2021 Yılı Kesin Hesap Kanunu Tekliflerinin ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını diliyor; çalışmalarımız boyunca sağladığı perspektif, liderlik ve destekleri dolayısıyla Sayın Cumhurbaşkanımıza; millî mutabakat zemininde buluşarak yapısal reformları uyum içerisinde hayata geçirdiğimiz Cumhurbaşkanlığı İttifakı'na, bütçe çalışmalarını yürüten Strateji ve Bütçe Başkanlığımıza; bütçe teklifinin oluşmasında

katkıda bulunan Hazine ve Maliye Bakanlığı başta olmak üzere tüm bakanlıklarımıza bağlı, ilgili, ilişkili kamu kuruluşlarımızı; görüş ve önerileriyle katkı veren tüm meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarına teşekkür ediyorum.

Komisyon görüşmeleri süresince yapacağınız yoğun çalışmalar ve vereceğiniz kaktılar için şimdiden sizlere şükranlarımı sunuyor, teşekkür ediyorum.

Btcemiz hayırlı olsun.

BAŞKAN CEVDET YILMAZ - Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız Fuat Oktay'a kapsamlı sunumları için çok teşekkür ediyoruz.

Ayrıca, ben de Komisyonumuz adına btcenin hazırlanmasında emeği geçen tüm kurum ve kuruluşlarımıza, ilgili brokratlarımıza da teşekkür etmek istiyorum. Önümüzdeki günlerde, 26'sında bu sunumun genel müzakereleri yapılacaktır. Hem o müzakerenin hem de bte süreci boyunca yapılacak tüm mzakerelerimizin kaliteli bir ortamda yapılmasını ve milletimizin beklentilerini karşılamasını temenni ediyorum, grşmelerimizin hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Değerli milletvekilleri, 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bte Kanunu Teklifi ve 2021 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay raporlarının geneli üzerindeki görüşmeler 26 Ekim 2022 arşamba günü saat 10.00'da Türkiye Büyük Millet Meclisi tören salonunda başlayacaktır.

Teşekkür ediyor, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.38

